

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

SPRÁVA
O FINANČNEJ
STABILITE
K NOVEMBRU 2014

Vydavateľ:
© Národná banka Slovenska 2014

Adresa:
Národná banka Slovenska
Imricha Karvaša 1
813 25 Bratislava

Telefón:
02 5787 2146

Fax:
02 5787 1128

<http://www.nbs.sk>

Všetky práva vyhradené.
Reprodukovanie na vzdelávacie a nekomerčné účely je povolené s uvedením zdroja.

ISSN 1338-6123 (elektronická verzia)

OBSAH

ÚVOD	3	3.4 Riziká vo finančnom sektore	28
ZHRNUTIE	4	4 REGULÁTÓRNE A LEGISLATÍVNE PROSTREDIE	37
1 EXTERNÉ PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY	8	5 POLITIKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI	42
Box 1 Výsledky komplexného hodnotenia ECB	13	5.1 Odporúčania týkajúce sa rizík spojených s vývojom na trhu retailových úverov	43
2 DOMÁCE PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY	15	5.2 Rozhodnutie NBS o určení miery kapitálového vankúša	46
3 FINANČNÝ SEKTOR NA SLOVENSKU	18	Box 2 Štvrtročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni	47
3.1 Solventnosť a finančná pozícia finančného sektora	19	SKRATKY	48
3.2 Aktíva bankového sektora	22	ZOZNAM GRAFOV	49
3.3 Zdroje financovania bankového sektora	27	ZOZNAM TABULIEK	50

Úvod

Finančný sektor je považovaný za stabilný, ak je schopný plynule plniť svoje základné funkcie aj pri výraznejších negatívnych šokoch, či už v exteriore, alebo domácom ekonomickom a finančnom prostredí. Stabilita finančného sektora je pritom vnímaná ako nevyhnutný predpoklad pre zdravé fungovanie reálnej ekonomiky. Národná banka Slovenska prispieva k stabilite finančného systému ako celku, pričom za týmto účelom vykonáva najmä dohľad nad finančným trhom.

Za dôležitú súčasť prispievania k finančnej stabilite považuje Národná banka Slovenska aj pravidelné informovanie verejnosti o stabilite finančného sektora a trendoch, ktoré môžu stabilitu ohrozovať. Informovanosť a diskusia o týchto témach je nevyhnutná najmä z dôvodu, že nielen inštitúcie finančného sektora, ale aj ostatné nefinančné spoločnosti a individuálne osoby

svojím správaním ovplyvňujú finančnú stabilitu. Za týmto účelom Národná banka Slovenska publikuje dvakrát ročne Správu o finančnej stabilite, ktorá sa primárne zaoberá identifikovaním hlavných rizík ohrozujúcich stabilitu finančného sektora na Slovensku.

Cieľom správy je podať zrozumiteľným spôsobom prehľadnú informáciu o vývoji faktorov, ktoré vplývajú na finančnú stabilitu na Slovensku, pričom je zameraná na najvýznamnejšie riziká pre stabilitu. Súčasťou správy je aj samostatná časť venovaná výkonu politiky obozretnosti na makroúrovni v podmienkach SR.

Komplexný pohľad na dianie vo finančnom sektore a vývoj všetkých rizík vo finančnom sektore dopĺňa Analýza slovenského finančného sektora, ktorú publikuje Národná banka Slovenska.

ZHRNUTIE

POZITÍVNY VÝVOJ V DOMÁEJ EKONOMIKE PRISPIEVAL K STABILITE SLOVENSKEHO FINANČNEHO SEKTORA

Situácia v slovenskom finančnom sektore bola počas prvých ôsmich mesiacov roka 2014 podporovaná priaznivým vývojom v domácej ekonomike. Pozitívnu správou je, že zrýchľujúci sa rast ekonomiky nebol na rozdiel od predchádzajúceho obdobia ťahaný zahraničným obchodom, ale primárne domácou spotrebou a investičnou aktivitou. Oživenie zaznamenala priemyselná produkcia aj trh práce, ktorý bol charakterizovaný zvýšením reálnych miezd naprieč takmer všetkými odvetvami a poklesom nezamestnanosti. K tomuto vývoju navyše prispievala aj pomerne pokojná situácia na globálnych finančných trhoch, ktoré sa vyznačovali kombináciou rastu cien aktív, nízkej volatility a zlepšením dostupnosti zdrojov financovania sa pre banky a veľké podniky.

NAJVÝZNAMNEJŠÍM TRENDOM BOL POKRAČUJÚCI RAST RETAILOVÝCH ÚVEROV, OŽIVENIE ZAZNAMENALI ÚVERY PODNIKOM

Priaznivý vývoj domácej ekonomiky sa premietol aj do prostredia finančného trhu, a to najmä úverového. Vo výraznom raste pokračovali najmä retailové úvery. V niektorých typoch úverov, najmä hypotekárnych, sa tento rast ešte viac zrýchľil. Hlavným faktorom na pozadí tohto vývoja bola predovšetkým zlepšujúca sa dostupnosť bývania, podporovaná najmä klesajúcimi úrokovými sadzbami a viac-menej stabilnými cenami nehnuteľností. Významná časť rastu úverov zostala spôsobená navýšovaním zostatkovej hodnoty úveru v čase jeho refinancovania pri nižšej úrokovej sadzbe. Celkovo nárast retailových úverov bol jeden z najvyšších nielen v rámci EÚ, ale aj v rámci krajín strednej a východnej Európy.

Popri retailovom sektore zaznamenal oživenie dopyt po úveroch zo strany podnikov, ktorý sa na rozdiel od predchádzajúceho obdobia prejavil popri podnikoch vo verejnom vlastníctve aj v súkromnom sektore. Úrokové sadzby na nových úveroch veľkým podnikom patria medzi najnižšie v eurozóne.

RIZIKÁ OHROZUJÚCE AKTUÁLNY VÝVOJ VŠAK V UPLYNULOM OBDOBÍ VZRÁSTLI

Zachovanie uvedených trendov v domácom finančnom sektore je však vystavené niektorým významným rizikám, pričom pravdepodobnosť materializácie týchto rizík v uplynulom období vzrástla. Ide o riziká spojené s vývojom v exteri aj domácom prostredí.

Z hľadiska externého prostredia je najvýznamnejším rizikom oslabenie ekonomického rastu v eurozóne, ktoré môže vyústiť až do opätovnej recesie. Negatívnou skutočnosťou z pohľadu domáceho ekonomického vývoja je, že nepriaznivé trendy sa v plnej miere týkajú aj významných obchodných partnerov SR vrátane Nemecka. Pod tento vývoj sa podpísala najmä nízka úroveň domáceho dopytu, nižšia dynamika globálnej ekonomiky, ako aj postupné prehľbovanie geopolitických rizík. Eurozóna je navyše vystavená silnejúcim dezinflačným tlakom.

Okrem toho možno na globálnych finančných trhoch identifikovať tvorbu nerovnováh vo forme cenových bublín. Rizikové prírážky mnohých typov aktív vrátane štátnych dlhopisov krajín eurozóny zostávajú nízke, a to napriek odkladu plnenia dohodnutých cieľov fiškálnej konsolidácie v niektorých krajinách. Negatívny dopad prípadného opätovného nárastu rizikovej averzie investorov by navyše mohol byť umocnený poklesom likvidity, ktorý bol dôsledkom niektorých štrukturálnych zmien na finančných trhoch. Vplyv tohto rizika sa zvýšil aj v prípade niektorých domácich inštitúcií a fondov. V podmienkach slovenského finančného trhu sa tento nárast rizikovosti prejavil najmä nárastom akciovej zložky. V niektorých fondoch sa zvýšil aj podiel finančných nástrojov s inými rizikovými charakteristikami, najmä štruktúrovaných alebo podriadených cenných papierov alebo cenných papierov mimo investičného ratingového pásma.

Na druhej strane, dominantné riziko plynúce z domáceho prostredia súviselo s čiastočným uvoľnením úverových štandardov v dôsledku konkurencie na trhu retailových úverov, ktoré

môže viesť k podhodnoteniu kreditného rizika. Išlo najmä o poskytovanie úverov na financovanie plnej hodnoty nehnuteľnosti poskytnutej ako zabezpečenie, bez overovania príjmu v prípade refinancovania spojenom s navýšením úveru a predlžovaním doby do splatnosti, najmä v prípade nezabezpečených úverov. Okrem toho viaceré banky neoverovali, či budú klienti schopní splácať svoje úvery poskytnuté pri aktuálnych nízkych úrokových sadzbách aj v prípade ich opätovného nárastu. Zároveň je potrebné upozorniť na rastúci podiel objemu úverov k disponibilným príjmom domácností, ktorý rástol rýchlejšie ako vo väčšine krajín strednej a východnej Európy, ako aj na rastúcu koncentráciu zadlženosti pri niektorých skupinách domácností.

Uvedené riziká sa však zatiaľ neprejavili na výraznom náraste objemu zlyhaných úverov, hoci v retailovom sektore bolo možné zaznamenať mierny nárast miery zlyhania. V sektore podnikov ako celku nárast kreditného rizika nebol zaznamenaný, situácia je však heterogénna z hľadiska jednotlivých ekonomických odvetví. Horšia situácia naďalej charakterizuje najmä odvetvie komerčných nehnuteľností. Detailná analýza individuálnych údajov však preukázala, že banky vo všeobecnosti financujú najmä podniky, ktoré dosahujú lepšie ekonomické výsledky v porovnaní s podnikovým sektorom ako celkom.

Vývoj v niektorých sektoroch finančného trhu, najmä v sektore poisťovní, môže byť negatívne ovplyvnený pretrvávajúcim prostredím nízkych úrokových sadzieb. Aj keď sa technická úroková miera postupne znížila už na 1,9 %, pre poisťovne je čoraz náročnejšie dosahovať garantovaný výnos dohodnutý v poisťných zmluvách v minulých rokoch. V tomto sektore navyše v dôsledku pretrvávajúcej vysokej konkurencie v poistení áut sú poisťovne vystavené znižovaniu príjmov pri nezmenených nákladoch.

AKTUÁLNE VYSOKÚ MIERU ODOLNOSTI VOČI RIZIKÁM NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA PODPORILA VYDANÍM ODPORÚČANIA K RIZIKÁM NA TRHU RETAILOVÝCH ÚVEROV

Hoci uvedené riziko spojené s vývojom na trhu retailových úverov zatiaľ nevnímá Národná banka Slovenska ako významné, s cieľom zabrániť jeho ďalšej kumulácii vydala odporúčanie týkajúce sa viacerých oblastí zodpovedného poskytovania retailových úverov. Najdôležitejšou súčasťou tohto odporúčania je postupné znižovanie podielu nových úverov, ktoré presahujú 90 % hodnoty založenej nehnuteľnosti, ako aj overovanie schopnosti klientov splácať úver pri náraste úrokovej sadzby o 2 p. b.

Bankový sektor naďalej vykazuje vysokú úroveň primeranosti vlastných zdrojov, hoci jej ďalší rast v prvom polroku 2014 už nepokračoval, keďže banky zvýšili podiel zisku rozdeleného akcionárom. V priebehu roka 2014 banky postupne implementovali pravidlá Bazileja III, a to bez výraznejších dopadov vo väčšine bánk. Výrazný pokles úrokových sadzieb na retailových úveroch spôsobil zníženie tempa rastu ziskovosti bankového sektora, avšak v medzinárodnom porovnaní zostáva naďalej na pomerne vysokej úrovni. Banky navyše zaznamenali nárast nákladov na kreditné riziko v sektore retailu.

Z pohľadu odolnosti bankového sektora voči rizikám je potrebné poukázať aj na výsledky komplexného hodnotenia troch najväčších slovenských bánk zo strany ECB. Toto hodnotenie, ktoré zahŕňalo detailnú analýzu kvality aktív aj stresové testovanie bánk, preukázalo vysokú odolnosť týchto bánk voči prípadnému nepriaznivému vývoju, ako aj pomerne obozretný prístup k riadeniu kreditného rizika. Z hľadiska stability domáceho finančného trhu je zároveň dôležité, že testom prešli úspešne aj všetky testované materské spoločnosti domácich bánk.

Tabuľka 1 Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora

Oblasť	Riziko	Faktory prehlbujúce riziko	Faktory zmiernujúce riziko	Regulatórne opatrenia a odporúčania NBS
Riziko recesie v eurozóne	Nárast nákladov na kreditné riziko v prípade nepriaznivého makroekonomického vývoja	V roku 2014 pokračoval rast nákladov na kreditné riziko v sektore retailu a to aj napriek poklesu úrokových sadzieb a vyššej zamestnanosti	Pomerne vysoká úroveň solventnosti v bankovom aj poisťovníctve	Vzhľadom na pretrvávajúce riziká by banky nemali znižovať existujúci kapitál a mali by kryť regulatórne kapitálové požiadavky (v rámci Piliara I) a vankúš na zachovanie kapitálu vo forme najkvalitnejšieho typu vlastných zdrojov (Tier 1).
		Nepriamy dopad geopolitických rizík prostredníctvom obchodných partnerov na domáci ekonomický vývoj		
	Vyššia citlivosť bánk na nepriaznivý vývoj na trhu nehnuteľností v prípade zhoršenia ekonomickej situácie	Vyšší podiel retailových úverov s hodnotami LTV blízky 100 %	Pomerne stabilné ceny nehnuteľností počas roka bez indikácie tvorby nerovnováh v posledných rokoch	Odporúčanie A (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014)
	Negatívny vplyv na ziskovosť bánk a poisťovní	Potenciál ďalšieho rastu úverov domácnostiam postupne klesá a znižujú sa úrokové marže		
		Nové odvodové povinnosti (ECB, SRM, FOV)		
	Oslabená finančná pozícia viacerých materských spoločností slovenských bánk	Priamy negatívny dopad na materské banky v dôsledku kapitálových a úverových prepojení	Priame expozície domácich finančných inštitúcií a fondov voči Ruskej federácii a Ukrajine sú nízke	
Zadlženosť domácností	Rastúca zadlženosť domácností môže oslabiť tento sektor a zvýšiť tak citlivosť bankového sektora na prípadné zhoršenie makroekonomického vývoja	Rast koncentrácie zadlženosti pri niektorých typoch domácností		Odporúčanie F (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014)
		Tempo rastu dlhov sa zrýchľovalo, zatiaľ čo tempo rastu disponibilného príjmu domácností bolo stabilné	Rast reálnych miezd v roku 2014	Odporúčania B, E (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014)
Riziko nízkych úrokových sadzieb	Riziko pretrvávajúcej nízkej výnosovosti aktív v poisťovniach a vo fondoch, riziko vzniku bublín v cenách rizikovejších aktív	Na globálnych trhoch rastie objem investícií do rizikovejších aktív, čo zvyšuje možné riziko opätovného nárastu rizikovej averzie investorov		
	Nárast investícií domácich finančných inštitúcií do rizikovejších aktív		Vystavenie domácich finančných inštitúcií voči rozvíjajúcim sa krajinám je pomerne nízke	
	Straty, resp. prehĺbenie problémov v ekonomike v dôsledku nedostatočne obozretnej politiky bánk pri poskytovaní úverov retailu	Výrazný pokles úrokových sadzieb na úvery na bývanie v novembri 2014	Nárast fixácií úrokových sadzieb	Odporúčanie C (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014)

Tabuľka 1 Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora (pokračovanie)

Oblasť	Riziko	Faktory prehlbujúce riziko	Faktory zmiernujúce riziko	Regulatórne opatrenia a odporúčania NBS
Riziká vyplývajúce zo zmeny obchodných praktík	Možné strategické riziko z rastúcej previazanosti bánk na finančných sprostredkovateľov	Tlak na zmiernovanie úverových štandardov bánk a skracovanie fixácie úrokovej sadzby		Odporúčanie G (Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014)
	Riziká vyplývajúce z intenzívnej cenovej konkurencie na trhu poistenia áut	Doterajší pokles poisťného v havarijnom poistení je neudržateľný, pretože vytvára stratu		Vplyv konkurencie na cenovú politiku v poistení áut by nemal byť na úkor riadneho plnenia oprávnených nárokov poistených.
Likvidita	Časový nesúlad aktív a pasív	Prehlbujúci sa časový nesúlad aktív a pasív a mierny pokles likvidných vankúšov	Dodržiavanie minimálneho regulátórneho limitu na likvidné aktíva a zdravá štruktúra zdrojov	Novela ukazovateľa likvidných aktív. Banky by mali plniť aktuálny aj novelizovaný ukazovateľ likvidných aktív štandardnými obchodnými operáciami.
Riziko koncentrácie, prepojenia v rámci finančného trhu a riziko prenosu externých rizík	Relatívne vysoká koncentrácia (časti) portfólia alebo vyššie vystavenie voči vlastnej skupine v niektorých inštitúciách alebo fondoch	Slovenská ekonomika vykazuje pomerne vysokú mieru hospodárskej prepojenosti domácich firiem, najväčšie môžu ohroziť solventnosť niektorých bánk		Banky by mali obozretne pristupovať k hodnoteniu hospodárskej prepojenosti klientov a obozretne riadiť riziko koncentrácie na strane úverov aj vkladov. Prípadná vyššia miera rizika koncentrácie by mala byť krytá dodatočnými vlastnými zdrojmi, resp. dodatočným likvidným vankúšom.
	Negatívny dôsledok racionalizačných opatrení alebo strategických rozhodnutí zo strany materských spoločností na domáce finančné inštitúcie a riziko prenosu externých rizík		Hodnota ukazovateľov ziskovosti v domácich bankách zostáva nad priemerom EÚ	

Zdroj: NBS.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 1

EXTERNÉ PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

1

1 EXTERNÉ PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

Podmienky pre finančnú stabilitu na Slovensku, vyplývajúce z externého prostredia, sa od zverejnenia poslednej Správy o finančnej stabilite (za máj 2014) mierne zhoršili. Globálne oživenie totiž postupuje pomalším tempom ako sa očakávalo na začiatku roka 2014, pričom osobitne pre ekonomiku eurozóny ostáva problematické dosiahnuť aspoň minimálny kladný rast hrubého domáceho produktu. V kontraste s tým majú finančné trhy, najmä v rozvinutých krajinách, za sebou obdobie prevažne vysokého rizikového apetítu a zvyšujúceho sa ocenenia aktív, ktoré v niektorých segmentoch vykazovalo určité známky tvorby bublín. Tento vývoj sa navyše odohráva na pozadí prehlbujúceho sa geopolitického napätia.

Svetová ekonomika napredovala v uplynulom období menej dynamicky ako sa pôvodne očakávalo. Túto skutočnosť zachytáva aj októbrová predikcia Medzinárodného menového fondu (MMF). V nej sa uvádza, že výkonnosť globálneho hospodárstva bude oproti predošlým odhadom nižšia v roku 2014, a následne aj v roku 2015. Toto negatívne prehodnotenie je najmä dôsledkom vývoja v eurozóne, Japonsku, Číne a Latinskej Amerike. Na druhej strane, slabý výsledok ekonomiky Spojených štátov v prvom štvrtroku 2014 sa s odstupom času ukazuje ako sezónny výpadok a v nasledujúcom štvrtroku rast HDP výrazne prekonal očakávania. Priebežné indikátory poukazovali na robustné oživenie aj v doterajšom priebehu druhej polovice roka 2014. Zlepšujúce sa ekonomické fundamenty v USA umožnili Federálnemu rezervnému systému od začiatku roka 2014 v postupných krokoch znižovať monetárny stimul v podobe kvantitatívneho uvoľňovania, až po jeho úplné ukončenie na konci októbra.

NASTUPUJÚCE EKONOMICKÉ OŽIVENIE V EUROZÓNE SA V PRIEBEHU ROKA 2014 PRAKTICKY ZASTAVILO

Vývoj posledných mesiacov naznačuje, že relatívny optimizmus prevládajúci na prelome rokov 2013/2014, týkajúci sa postupného ekonomického ozdravenia eurozóny, bol do istej miery predčasný. Rast hrubého domáceho

produktu (HDP) eurozóny v druhom štvrtroku 2014 spomalil na 0,1 %, a podľa rýchleho odhadu sa v treťom štvrtroku iba mierne zotavil na 0,2 %. Vážnosť situácie podčiarkuje skutočnosť, že tento nepriaznivý obrat je ťahaný najmä veľkými ekonomikami, vrátane nemeckej, ktorá dokonca v druhom štvrtroku vykázala medzištvrtročný pokles HDP o 0,1 %. MMF vo svojich najnovších správach varuje, že podľa jeho odhadov pravdepodobnosť ďalšej recesie v eurozóne stúpla na zhruba 40 %.

Popri neschopnosti generovať dostatočný domáci dopyt, vyplývajúcej okrem iného zo stále prebiehajúceho procesu ozdravovania súkromných aj verejných bilancií, prispeli k tomuto stavu aj dva externé faktory. Prvým je už zmienené pomalšie napredovanie globálnej ekonomiky, ktoré sa podpísalo pod menšiu exportnú výkonnosť eurozóny. Druhým šokom bolo vypuknutie a postupné prehĺbenie rusko-ukrajinskej krízy. Ekonomické sankcie uvalené Európskou úniou na Ruskú federáciu, a príslušné protiopatrenia zo strany Ruskej federácie, mali okrem určitého priameho vplyvu cez obmedzenie zahraničného obchodu najmä negatívny dopad na spotrebiteľský aj podnikateľský sentiment. Čiastočný dopad už možno pozorovať v spomalení priemyselnej výroby a nižšom investičnom dopyte. Celkový rozsah vplyvu už prijatých opatrení na hospodárstvo eurozóny sa však ukáže až v nasledujúcom období. Zároveň ekonomickí agenti nevyklúčujú ďalšie prehĺbenie rusko-ukrajinského konfliktu a s tým súvisiacu prípadnú novú špirálu sankčných opatrení, s potenciálne ešte negatívnejšími dopadmi.

Slabá ekonomická aktivita v kombinácii s klesajúcimi cenami energií prehĺbila už prebiehajúci deflačný trend v eurozóne. Medziročná spotrebiteľská inflácia v eurozóne ako celku sa z pomerne nízkej úrovne ešte ďalej znižovala, a v septembri 2014 dosiahla 0,3 %. Až 7 členských krajín eurozóny pritom v danom období dosiahlo nulovú alebo zápornú dynamiku cien. Oproti predošlému obdobiu klesajúcej inflácie došlo v priebehu leta k jednej podstatnej zmene.

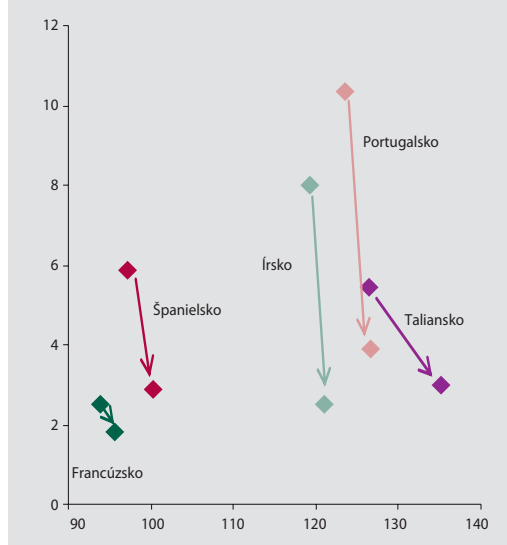
Graf 1 Inflácia v eurozóne

Dovtedy síce aktuálne medziročné tempo rastu cien spomaľovalo, ale dlhodobé inflačné očakávania boli pevne ukotvené. V posledných mesiacoch však možno pozorovať aj prehodnotenie týchto očakávaní smerom nadol.

Uvedený vývoj bol, spolu s vývojom ďalších ekonomických a menových indikátorov, impulzom pre Európsku centrálnu banku (ECB), aby pristúpila k sérii opatrení na ďalšie uvoľnenie menových podmienok. V júni a v septembri ešte znížila svoju základnú úrokovú sadzbu, v oboch prípadoch o 10 bázických bodov. V súčasnosti sa táto sadzba nachádza na hladine 0,05 %. Pri zachovaní dovtedajšej šírky pásma sa tak depozitná sadzba dostala dokonca na zápornú úroveň -0,2 %. Okrem toho však ECB siahla aj po nekonvenčných nástrojoch menovej politiky. V septembri sa uskutočnil prvý tender dlhodobej likvidity (TLTRO), ktorú môžu banky splatiť najneskôr do septembra 2018, ak medzičasom preukážu, že tieto zdroje použili na úverovanie reálnej ekonomiky. V opačnom prípade musia banky vrátiť tieto prostriedky do septembra 2016. Ďalej ECB začala podporovať utlmený úverový trh v eurozóne prostredníctvom nákupov jednoduchých a transparentných sekuritizovaných nástrojov a krytých dlhopisov. Popri tom na finančných trhoch silnejú očakávania, že ECB napokon začne aj

proces kvantitatívneho uvoľňovania v tej podobe ako v ostatných veľkých centrálnych bankách.

Periférne krajiny eurozóny v doterajšom priebehu roka 2014 pomerne úspešne napredovali vo vytýčenej fiškálnej konsolidácii. Iná situácia je vo Francúzsku, ktoré pravdepodobne v roku 2014 dosiahne vyšší deficit verejných financií ako v predošlom roku a v návrhu nového rozpočtu predpokladá dosiahnutie trojpercentnej hranice v pomere k HDP o dva roky neskôr, ako sa pôvodne zaviazalo v rámci svojej procedúry nadmerného deficitu. Deficit Talianska bude pravdepodobne tiež vyšší ako v roku 2013. Z dôvodu nízkeho reálneho ekonomického rastu a spomaľujúcej inflácie sa však proces ozdravovania verejných financií vo všetkých krajinách s vysokým zadlžením stáva ešte náročnejší. V prvom polroku 2014 vysoký dopyt po štátnych dlhopisoch rizikovejších krajín eurozóny a príslušne nízke požadované výnosy z nich prispievali z krátkodobého hľadiska k znižovaniu rizika obnovenia európskej dlhovej krízy. Veľkosť poklesu kreditných spreadov štátnych dlhopisov však kontrastuje so signálmi dlhodobejšej ekonomickej stagnácie eurozóny a vyššími očakávanými

Graf 2 Dlh verejnej správy a požadovaný výnos do splatnosti 10-ročných štátnych dlhopisov vybraných štátov eurozóny (%)

Zdroj: Predikcie Európskej komisie, Bloomberg.
Poznámky: Na vodorovnej osi je očakávaná výška verejného dlhu v roku 2014 (ako % HDP) podľa predikcie EK z jesene 2012 a predikcie z jari 2014.
Na zvislej osi je priemerný požadovaný výnos do splatnosti 10-ročných štátnych dlhopisov za rok 2012 resp. 2014.
Šípky smerujú od údajov z roku 2012 k údajom z roku 2014.

úrovnami kulminácie verejných dlhov v týchto krajinách ako na vrchole turbulencií v roku 2012.

NAPRIEK ZLEPŠENÉMU PRÍSTUPU K FINANCOVANIU SA BÁNK V EUROZÓNE OSTALA ÚVEROVÁ AKTIVITA AJ ZISKOVOSŤ BANKOVÉHO SEKTORA SLABÁ

Medzi relatívne pozitívne trendy v eurozóne môžeme zaradiť zlepšujúcu sa situáciu bánk v oblasti financovania sa. Výrazné zníženie vnímania rizika extrémnej udalosti a pravdepodobnosti opätovného vypuknutia európskej dlhovej krízy zlepšili dostupnosť a znížili cenu zdrojov pre banky. Priaznivejší sentiment voči bankám pramení aj z pokroku dosiahnutého v zavádzaní jednotlivých pilierov bankovej únie, ako sú Jednotný mechanizmus dohľadu a Jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií. Aj v tejto súvislosti mohlo v druhom štvrťroku 2014 dôjsť po prvý raz od vzniku finančnej krízy k uvoľneniu úverových štandardov pre podniky, čo sa prejavilo aj v znížení klientskych úrokových sadzieb. Taktiež sa zmenšil rozdiel medzi úrokovými sadzbami pre klientov z periférnych krajín a vo zvyšku eurozóny. Napriek tomu sa vývoj objemu úverov poskytnutých podnikom v medziročnom porovnaní stále nachádzal v zápornom pásme. Jedným vysvetľujúcim faktorom môže byť klesajúca očakávaná inflácia, ktorá najmä v niektorých krajinách eliminuje výhody z nižšej nominálnej úrokovej sadzby. Podiel na uvedenom stave má v prostredí pretrvávajúcej ekonomickej neistoty aj dopytová stránka úverového trhu, aj keď v priebehu roka 2014 banky zaregistrovali mierne oživenie dopytu po úveroch.

Napriek miernemu zvýšeniu ziskovosti európskych bánk v prvom polroku 2014 zostáva jej úroveň stále nízka. Hospodárenie bánk je negatívne ovplyvňované predovšetkým nízkou úrovňou úrokových sadzieb, ktorá tlačí nadol úrokové marže a vo všeobecnosti výnosovosť aktív, a pretrvávajúcimi zvýšenými nákladmi na kreditné riziko. V poslednej dobe sa k tomu ešte pridávajú náklady na tvorbu rezerv na pokrytie už vyrubených, alebo očakávaných, regulačných sankcií súvisiacich s výkonom činnosti v minulosti.

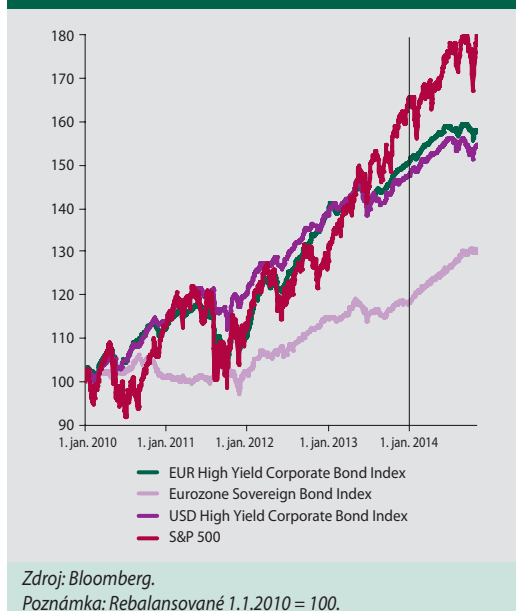
Takmer celý rok 2014 bol pre bankový sektor eurozóny v znamení očakávania výsledkov procesu komplexného hodnotenia bánk, ktorý predchádzal presunu kompetencií dohľadu na ECB (podrobnejšie v boxe 1). Vo všeobecnosti sa predpokladá, že zverejnenie týchto vý-

sledkov, ku ktorému došlo na konci októbra, by mohlo byť významným míľnikom k ozdraveniu bankového sektora a k vytvoreniu predpokladov na naštartovanie úverovania. Toto cvičenie by malo totiž výrazne prispieť k transparentnosti, odstráneniu neistoty vo vzťahu k bankám, vyčisteniu bilancií a podľa potreby aj k rekapitalizácii zraniteľnejších bánk. Základnou informáciou publikovaných záverov o komplexnom hodnotení je, že 25 zo 130 hodnotených bánk by v prípade realizácie stresového scenára nespĺňalo stanovený minimálny limit na úroveň kapitálovej vybavenosti a potrebovali by v súčte navýšiť kapitál o necelých 25 mld. €. V doterajšom krátkom období od zverejnenia týchto skutočností nebola na finančných trhoch zaznamenaná výraznejšia negatívna, ani pozitívna reakcia.

CELÁ ŠKÁLA FINANČNÝCH NÁSTROJOV, OSOBITNE TÝCH RIZIKOVEJŠÍCH, VYKAZOVALA V PRVOM POLROKU 2014 RASTOVÝ TREND

Pokračujúce obdobie nízkych úrokových mier, udržiavané centrálnymi bankami v rozvinutých krajinách, podnecovalo najmä v prvom polroku 2014 zvýšený dopyt po rizikovejších aktívach. Výrazne utlmená realizovaná aj očakávaná volatilita väčšiny finančných trhov, porovnateľná s predkrízovými hodnotami, tiež prispievala k zvyšujúcemu sa rizikovému apetítu investorov. Ceny širokej škály aktív tak smerovali nahor, pričom existuje viacero indícií, že investori v snahe získať aktíva s vyšším výnosom nedostatočne zohľadnili príslušné riziká, a teda, že na vybraných trhoch sa začali formovať cenové bubliny. Tento tzv. „search for yield“ sa prejavoval výrazným, a čo je ešte neobvyklejšie, mimoriadne synchronizovaným poklesom rizikových prémie na viacerých trhoch, najmä v USA a v Európe. V najväčšej miere k tejto kompresii dochádzalo na kreditných trhoch. Platilo, že čím nižšia kreditná kvalita aktív, tým vyššie sa pohybovalo ich ocenenie v porovnaní s minulosťou. Na rastúcu ochotu investorov akceptovať riziko v ešte väčšej miere upozorňovali necenové signály. Medzi ne patrí napríklad rekordná emisia korporátnych dlhopisov s nižším ratingovým stupňom, rastúci podiel dlhopisov a úverov s menej priaznivými emisnými a zmluvnými podmienkami z pohľadu investorov, stúpajúci dopyt po štruktúrovaných aktívach, alebo návrat rizikovejších typov sekuritizovaných nástrojov. V Spojených štátoch, kde známky začínajúceho sa prehrievania vykázal aj akciový trh, si veľké podniky požíčovali

Graf 3 Vývoj vybraných cenových indexov

prostriedky na peňažnom a dlhopisovom trhu a tie následne použili na odkup svojich vlastných akcií, alebo výplatu dividend.

Uvedené trendy na finančných trhoch prinášajú so sebou riziká najmä v kontexte budúcej normalizácie menových podmienok. Kým v eurozóne alebo Japonsku ide zrejme o vzdialený scenár, odlišná situácia prevláda v prípade Spojených štátov. Vzhľadom na zlepšujúce sa ekonomické podmienky v krajine sa v priemere očakáva, že k prvej úprave základnej úrokovej sadzby pristúpi Fed už zhruba v polovici roka 2015 a následne bude sadzbu v postupných krokoch zvyšovať. Vzhľadom na význam amerických finančných trhov pre celosvetový finančný systém sa dá očakávať, že zvyšovanie hladiny úrokových sadzieb by sa do určitej miery prenášalo aj na ostatné regióny. Pre časť podnikov s nižšou kreditnou bonitou, ktoré v poslednom období využili uvoľnené podmienky na získanie financovania, môže zvýšenie úrokových splátok znamenať pre ich vysoko zadlžené bilancie nezvládnuteľné bremeno. Bankám a investorom tak hrozia straty z kreditného rizika.

Ešte vážnejšie narušenie finančnej stability by mohlo nastať v prípade, že by sa na globálnych finančných trhoch vplyvom šoku spustila vlna precenenia rizika sprevádzaná prudkým zvýšením volatility, výpredajom niektorých skupín aktív, prípadne odlevom kapitálu z rozvíjajúcich sa krajín. Takúto situáciu by mohlo vyvolať obdobie ako na začiatku leta roku 2013 náhle prehodnotenie očakávaní vývoja menovej politiky v USA. Okrem predpokladu potreby rýchlejšieho postupu zvyšovania krátkodobej kľúčovej úrokovej sadzby by dlhý koniec výnosovej krivky mohol vzrásť aj cez zvýšenú časovú prémii v prípade nárastu neistoty ohľadom smerovania menovej politiky v USA. Ďalšími potenciálnymi spúšťačmi turbulencií na trhoch môžu byť eskalácia geopolitického napätia, alebo prehodnotenie udržateľnosti verejných financií v eurozóne v súvislosti s očakávaním dlhodobej stagnácie regiónu. Náznaky nervozity na trhoch v súvislosti so zmenenými scenármi sa vyskytli v auguste, resp. vo výraznejšej miere v októbri, ale ani v jednom prípade nedošlo k zásadnejšej panike.

V porovnaní s minulosťou by navyše turbulencie v ocenení aktív boli umocnené nižšou likviditou finančných trhov. Pokrízový vývoj totiž priniesol niekoľko štrukturálnych zmien, ktoré sú vo vzťahu k likvidite trhov negatívne. V prvom rade veľké medzinárodné banky pod vplyvom sprísnenej regulácie obmedzili svoju úlohu tvorcov trhu. Na druhej strane sa prehlbuje sprostredkovateľská funkcia retailových podielových fondov, ktoré navyše v poslednom období vo väčšej miere investujú do relatívne málo likvidných kreditných nástrojov. To prispieva vo finančnom systéme k prehlbovaniu nesúladu splatnosti, keďže pasíva týchto fondov sú splatné v princípe na počkanie. Navyše, retailoví podielníci sú v porovnaní s inštitucionálnymi investormi náchylnejší na odpredaj svojich podielov v prípade začínajúcej nervozity na trhoch. Ďalšími faktormi, ktoré môžu prehlbovať výkyvy cien aktív, sú vysoká koncentrácia jednotlivých emisií vo veľkých podielových fondoch a rastúci význam nástrojov ETF, ktoré sú naviazané na benchmarky.

Box 1

VÝSLEDKY KOMPLEXNÉHO HODNOTENIA ECB

Dňa 26. 10. 2014 ECB zverejnila¹ výsledky komplexného hodnotenia 130 vybraných najväčších bánk v eurozóne². Prvú časť komplexného hodnotenia tvorilo hodnotenie kvality aktív, v rámci ktorého ECB chcela preveriť stav a kvalitu vybraných portfólií bánk k 31. 12. 2013. Druhá časť pozostávala zo stresového testovania, kde ECB preverila odolnosť bánk na prípadné zhoršenie situácie na finančných trhoch a v reálnej ekonomike pomocou základného a tzv. nepriaznivého scenára pokrývajúceho trojročný horizont 2014 až 2016. Kým stresové testovanie bolo pod záštitou EBA³ a uskutočnilo sa už štvrtýkrát po rokoch 2009, 2010 a 2011, hodnotenie kvality aktív pod vedením ECB sa uskutočnilo prvýkrát a dá sa považovať za pomerne jedinečnú udalosť pred spustením Jednotného mechanizmu dohľadu. Dopad stresových scenárov na banky v eurozóne však nebol zhoršený len dopadom výsledkov hodnotenia kvality aktív, ale aj pomerne prísnou kontrolou kvality aplikácie jednotlivých stresových scenárov a predpokladov bankami zo strany ECB.

Výsledky komplexného hodnotenia poukázali na potrebu navýšenia kapitálu v prípade 25 bánk v celkovom objeme 24,6 mld. €. Najväčší dopad z pohľadu celkového objemu potrebného kapitálu zaznamenali talianske banky, kde až 9 bánk skončilo pod hraničnou primeranosťou a celková potreba navýšenia kapitálu je 9,7 mld. €. Na druhom mieste boli grécke banky, kde 3 banky potrebujú doplniť kapitál v celkovom objeme 8,7 mld. € a na treťom mieste boli cyperské banky, kde takisto 3 banky potrebujú dodatočný kapitál v celkovom objeme 2,4 mld. €. Na druhej strane, 12 z 25 bánk svoj kapitálový schodok vyrovnali už v roku 2014 navýšením kapitálu o 15 mld. €. Banky s nedostatkom kapitálu majú do dvoch týždňov od zverejnenia vypracovať kapitálové plány a vyrovať nedostatok do 9 mesiacov.

V rámci hodnotenia kvality aktív bola zistená potreba korekcie účtovnej hodnoty ban-

kových aktív ku koncu roka 2013 v celkovom objeme 48 mld. €, z tohto objemu už spomínaných 10,7 mld. € predstavuje dodatočnú potrebu navýšenia kapitálu pre dotknuté banky. Ďalej sa zvýšil aj celkový objem zlyhaných (nesplácaných) expozícií o 136 mld. € na 879 mld. €. O prísnej kontrole kvality pri výpočte stresového testovania a dôkladnom hodnotení aktív hovorí skutočnosť, že v prípade nepriaznivého scenára by ukazovateľ CET1 bánk klesol o 4,1 p. b. z 12,4 % na 8,3 %, pričom tento pokles je výraznejší ako pokles odhadovaný v rámci predchádzajúcich podobných analýz.

Výsledky komplexného hodnotenia sú pre slovenské banky pozitívne. Do komplexného hodnotenia boli zapojené aj tri slovenské banky (Slovenská sporiteľňa, Všeobecná úverová banka a Tatra banka), nakoľko v rámci hodnotenia chcela ECB pokryť minimálne tri najväčšie banky z každej krajiny eurozóny. Výsledky hodnotenia poukázali na dobrú kvalitu aktív ako aj na zdravú štruktúru bilancie všetkých troch bánk, keď nie len že nevznikla potreba doplniť vlastný kapitál Tier 1 pre žiadnu slovenskú banku, ale aj v rámci nepriaznivého scenára boli výsledné hodnoty ukazovateľa CET1 vysoko nad stanovenou hranicou. Navyše, slovenské banky s celkovým dopadom hodnotenia kvality aktív 0,1 mld. € (celkový dopad bol už spomínaných 48 mld. €) patrili medzi banky s najnižším dopadom, porovnateľné celkové výsledky mali banky z Lotyšska, Litvy, Malty, Luxemburgu a Slovinska.

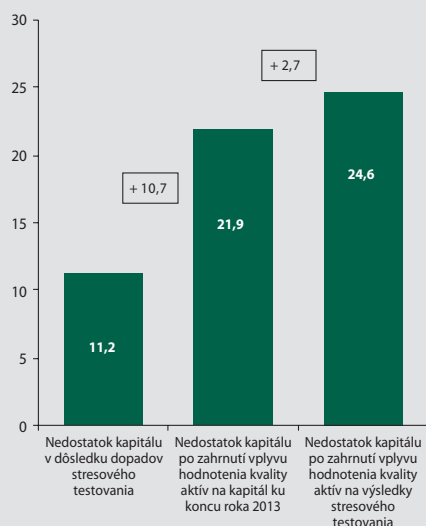
Okrem priamej účasti sa komplexné hodnotenie týkalo viacerých slovenských bánk aj nepriamo, nakoľko ECB hodnotila ich materské spoločnosti (Československá obchodná banka, ČSOB stavebná sporiteľňa, OTP Banka Slovensko – materská spoločnosť sa zúčastnila iba na stresovom testovaní EBA, Slovenská sporiteľňa, Wüstenrot stavebná sporiteľňa, Všeobecná úverová banka, Tatra banka). Výsledok hodnotenia je pozitívny aj pre tieto banky, nakoľko ani pre jednu z materských spoločností nevyplýva potreba navýšenia kapitálu.

1 <http://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2014/html/pr141026.sk.html>

2 Okrem 18 aktuálnych členov eurozóny sa do komplexného hodnotenia zapojila aj Litva, ktorá sa stane členom 1. januára 2015.

3 <http://www.eba.europa.eu/risk-analysis-and-data/eu-wide-stress-testing/2014>

Graf A Schodok kapitálu identifikovaný komplexným hodnotením v eurozóne (mld. EUR)

Zdroj: ECB.

Poznámka: Hranica primeranosti vlastného kapitálu Tier 1 (Common Equity Tier 1, CET1) pre zvládnutie cvičenia bola stanovená na 8 % v prípade hodnotenia kvality aktív a základného scenára a na 5,5 % v prípade nepriaznivého scenára.

Okrem kvantitatívnych výsledkov, ktoré majú priamy dopad na banky napr. vo forme prípadnej potreby navýšenia kapitálu, sú výstupom cvičenia aj kvalitatívne zistenia. Tieto zistenia sú rôznej povahy a týkajú sa hlavne prístupu bánk k oceneniu kolaterálu, identifikácie zlyhaných alebo reštrukturalizovaných úverov, kategorizácie klientov podľa segmentov a pod. Tieto kvalitatívne výstupy sa už ale

budú riešiť s jednotlivými bankami po 4. novembri, teda po spustení Jednotného mechanizmu dohľadu, v rámci bežného fungovania dohľadu.

Celkovo je možné hodnotiť komplexné hodnotenie z pohľadu bankového sektora pozitívne. Komplexné hodnotenie malo tri ciele:

- podporiť transparentnosť – skvalitniť dostupné informácie o stave bánk;
- zabezpečiť nápravu – v potrebných prípadoch určiť a zaviesť nevyhnutné nápravné opatrenia;
- budovať dôveru v bankový sektor – zabezpečiť všetky zainteresované strany o celkovej stabilite a dôveryhodnosti bánk.

Detailná publikácia výsledkov a celkový dopad tak hodnotenia kvality aktív ako aj stresového testovania nie len že prispela k vyššej transparentnosti bankového sektora, ale do veľkej miery pomohla aj identifikovať viaceré problémové miesta, či už kvalitatívneho alebo kvantitatívneho charakteru, ktorých odstránenie výrazne pomôže posilniť stabilitu bankového sektora. Cvičenie pravdepodobne do veľkej miery prispelo aj k tomu, že dotknuté banky navýšili celkovo svoje vlastné zdroje od začiatku roka 2014 o vyše 57 mld. EUR, čo je možné tiež vnímať pozitívne z pohľadu finančnej stability. Aj keď je pomerne predčasné vyhodnocovať reakcie trhu, podľa prvotných ohlasov bolo vnímané celkové cvičenie a výsledky pozitívne.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 2

DOMÁCE PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

2

2 DOMÁCE PROSTREDIE Z POHĽADU FINANČNEJ STABILITY

POZITÍVNY VÝVOJ V MAKROEKONOMICKEJ OBLASTI V PRVOM POLROKU 2014

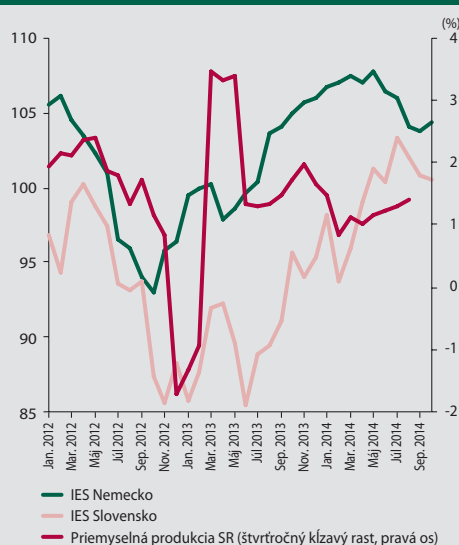
Na rozdiel od externého prostredia, vývoj v domácej ekonomike bol z pohľadu finančnej stability skôr priaznivý. Viaceré, pre finančnú stabilitu dôležité, oblasti ekonomického vývoja sa uberali pozitívnym smerom. Otázne však je, aká je udržateľnosť týchto trendov, a to práve vo svetle rizík v eurozóne, resp. v celej globálnej ekonomike.

Medzištvrtročný rast hrubého domáceho produktu (HDP) si v prvej polovici roka 2014 udržal pomerne dynamické tempo z konca roka 2013, na úrovni 0,6 %. Hospodárstvo Slovenska je tak na ceste dosiahnuť za celý rok 2014 výkonnosť 2,3 % (podľa aktuálnej predikcie NBS), čo je viac ako dvojnásobné tempo oproti predošlému roku. V ďalších rokoch by mal rast ekonomiky zrýchliť na 2,9 % v roku 2015 a 3,5 % v roku 2016. Uvedené zrýchlenie však môže byť ohrozené prípadnou dodatočnou eskaláciou geopolitického napätia, prehľbovaním sa spotrebiteľskej a podnikateľskej nedôvery a ďalším oslabovaním zahraničného dopytu.

V porovnaní s minulosťou došlo k významnej zmene v štruktúre rastu HDP. V prvom polroku 2014 prispieval k ekonomickému rastu viac domáci dopyt ako export. Všetky zložky domáceho dopytu prispeli k tomuto stavu. Konečná spotreba domácností po prvýkrát od vypuknutia finančnej krízy zaznamenala signifikantnejšie medziročné tempo rastu. Toto zvýšenie spotreby bolo zrejme determinované ako zvýšením spotrebiteľskej dôvery, tak aj reálnym nárastom disponibilných príjmov domácností. Investičný dopyt vzrástol najmä v druhom štvrtroku, keď podniky pristúpili k odkladanej obnove kapitálových statkov a súčasne sa zvýšila dynamika investícií verejnej správy.

Export tovarov a služieb najskôr v prvom štvrtroku iba spomalil svoj rast, ale v nasledujúcich troch mesiacoch došlo k jeho poklesu na medzištvrtročnej sezónne očistenej báze. Uvedený

Graf 4 Ukazovatele sentimentu a priemyselnej produkcie

Zdroj: Eurostat.

Poznámka: IES – Indikátor ekonomického sentimentu.

vývoj možno do istej miery pripísať aj prepuknutiu konfliktu medzi Ruskou federáciou a Ukrajinou a s ním súvisiacimi sankciami. Vplyv sankcií na exportnú výkonnosť Slovenska sa realizoval primárne nepriamo cez nižší dopyt európskych obchodných partnerov, osobitne cez spomalenie priemyselnej produkcie v Nemecku. Objem exportu do Ruskej federácie a Ukrajiny mierne klesol, ale tento trend bol pozorovaný už v minulom roku.

Priemyselná produkcia si napriek uvedenej kontrakcii zahraničného dopytu udržiavala počas prvých ôsmich mesiacov roka 2014 pomerne rovnomerný rastový trend. Výrazné zhoršovanie predstihových indikátorov Nemecka a prudký prepád nemeckej priemyselnej produkcie v auguste však nedávajú tomuto odvetviu najlepšie vyhliadky do blízkej budúcnosti. Možný obrat naznačuje aj skutočnosť, že v októbri sa znížil indikátor sentimentu v priemysle, po tom, čo sa ešte v letných mesiacoch nachádzal nad úrovňou dlhodobého priemeru.

**RIZIKÁ OHROZUJÚCE POKRAČOVANIE OŽIVENIA
A FINANČNÚ STABILITU NA SLOVENSKU SÚ NAJMÄ
EXTERNÉHO PÔVODU**

Aj z pohľadu celej domácej ekonomiky platí, že najväčšiu hrozbu pre ňu, a tým aj pre finančnú stabilitu, predstavuje stagnácia, prípadne ďalšia vlna recesie v eurozóne. Pravdepodobnosť takýchto scenárov je pri tom aktuálne vyššia, ako bola na začiatku roka 2014. Zhoršenie podmienok v eurozóne sa už počas tretieho štvrťroka premietalo do poklesu ukazovateľov dôvery na Slovensku.

Druhým závažným rizikom, ktoré by v prípade realizácie negatívne vplývalo na slovenský finančný sektor, je prehĺbenie rusko-ukrajinskej krízy. To by so sebou zrejme prinieslo nové kolo sankcií EÚ. V rámci protiopatrení by Ruská federácia mohla zaviesť úplný zákaz dovozu automobilov z EÚ, ktorý zvažovala už v predošlom období. Pre slovenský priemysel by takéto, prípadne obdobné celosektorové obmedzenia mali nezanedbateľné priame aj nepriame následky. Ešte horší dopad pre slovenskú ekonomiku by malo, ak by sa geopolitické napätie vyhrtilo do tej miery, že by došlo k prudkému nárastu cien energetických surovín, prípadne výrazným výpadkom ich prísunu z Ruskej federácie.

**NIKTORÉ RIZIKÁ VYPLÝVAJÚCE Z DOMÁCIH
EKONOMICKÝCH PODMIENOK SA V POSLEDNOM OBDOBÍ
MIERNE ZNÍŽILI**

Pokračujúce oživenie domácej ekonomickej aktivity sa v prvom polroku 2014 navzájom pozitívne ovplyvňovalo s trhom práce. Vývoj zamestnanosti v tomto období dokonca prekonal očakávania. Nové pracovné miesta vznikali najmä v odvetviach previazaných na domáci dopyt, ako sú služby, či obchod. Ešte rýchlejšie ako v súkromnej sfére rástla zamestnanosť vo verejnom sektore. Trh práce tak dokázal absorbovať aj časť pracovnej sily, ktorá bola v skupine nezamestnaných. Miera nezamestnanosti

sa v druhom štvrťroku znížila na 13,4 %, čo je o 0,6 percentuálneho bodu menej ako na konci roka 2013, a zároveň najmenej od polovice roka 2011.

Aj v mzdovom vývoji skutočnosť prvých šiestich mesiacov roka 2014 prekonala pôvodné odhady. Nominálny rast miezd v anualizovanom vyjadrení prekročil 4 %, čo sa pri de-facto nulovej spotrebiteľskej inflácii premietlo v plnej miere do reálneho rastu, ktorý tak dosiahol výrazne vysokú hodnotu. Dodatočným pozitívom je, že zvyšovanie miezd sa odohralo takmer naprieč všetkými odvetvami.

Kombinácia vyššej zamestnanosti a nárastu reálnych miezd je dobrou správou nielen s ohľadom na tvorbu domáceho dopytu, ale aj v kontexte kreditného rizika domácností. Na druhej strane je potrebné dodať, že zvyšujúca sa zadlženosť domácností pôsobí na toto riziko opačným smerom (viac o tejto téme v časti nazvanej „Rast úverov domácnostiam“).

Prechod na novú metodiku zostavovania národných účtov ESA 2010 priniesol sebou prehodnotenie výšky dlhu verejnej správy za rok 2013 nadol, pod hladinu 55 % HDP. Primárne je to dôsledok prepočítania nominálneho HDP na vyššiu úroveň, najmä z titulu preradenia malých nástrojov a výdavkov na vedu a výskum. Vo vzťahu k ústavnému zákonu o dlhovej brzde ide o pozitívnu správu. Znamená to, že po novom už dlh verejnej správy ku koncu roka 2013 neprekračoval tretiu sankčnú hranicu uvedeného ústavného zákona vo výške 55 %, pričom podľa pôvodnej metodiky k tomuto prekročeniu došlo. Zároveň sa tak, bez ohľadu na pokrok v konsolidácii, pre nasledujúce roky o niečo znížilo riziko nárastu dlhu nad ďalšie sankčné hranice (57 %, resp. 60 %), a tým aj prípadného šoku vo fiškálnej oblasti, vyvolaného uplatnením príslušných sankčných opatrení.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 3

FINANČNÝ SEKTOR NA SLOVENSKU

3

3 FINANČNÝ SEKTOR NA SLOVENSKU

3.1 SOLVENTNOSŤ A FINANČNÁ POZÍCIA FINANČNÉHO SEKTORA

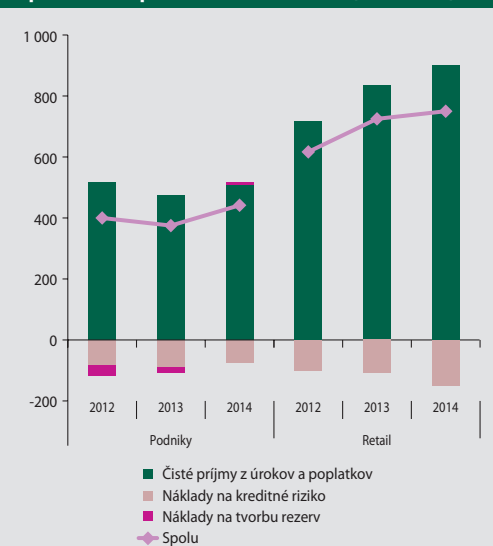
FINANČNÁ POZÍCIA

Výška čistého zisku zostala medziročne približne na stabilnej úrovni, výraznejšie sa však zmenila jej štruktúra. K 30. septembru 2014 vykázal bankový sektor čistý zisk vo výške 452 mil. €, čo predstavuje medziročný nárast 0,8 %. V porovnaní s minulým obdobím sa tak nárast ziskovosti bánk výraznejšie spomalil. Ako je vidieť na nasledujúcom grafe, s výnimkou roka 2012 hodnota ROA dokonca prvýkrát od krízového obdobia poklesla.

Hlavným faktorom bol predovšetkým vývoj v sektore retailu. Zatiaľ čo čisté príjmy (vrátane úrokových príjmov, príjmov z poplatkov a nákladov na kreditné riziko) v sektore podnikov medziročne vzrástli, v sektore retailu zostali približne na stabilnej úrovni.

Hlavným faktorom spomalenia tempa rastu zisku bol najmä výrazný pokles úrokových sadzieb retailových úverov a nárast nákladov na kreditné riziko v tomto segmente. Hoci po-

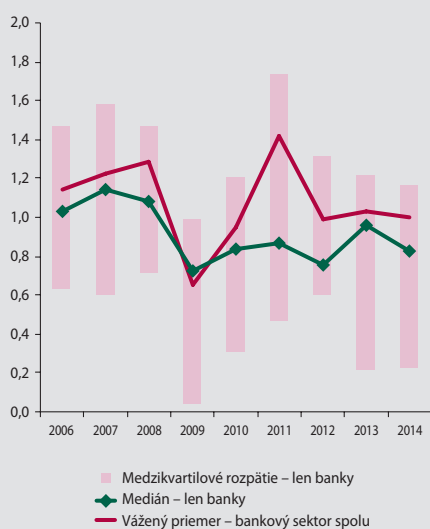
Graf 6 Vývoj významu sektora retailu a podnikov pre ziskovosť bánk (mil. EUR)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Údaje na zvislej osi vyjadrujú náklady, resp. čisté príjmy za obdobie prvých troch štvrtkov jednotlivých rokov. Keďže rozdelenie nákladov na tvorbu rezerv pre jednotlivé sektory nie je dostupné, tieto náklady sú v plnej výške priradené sektoru podnikov.

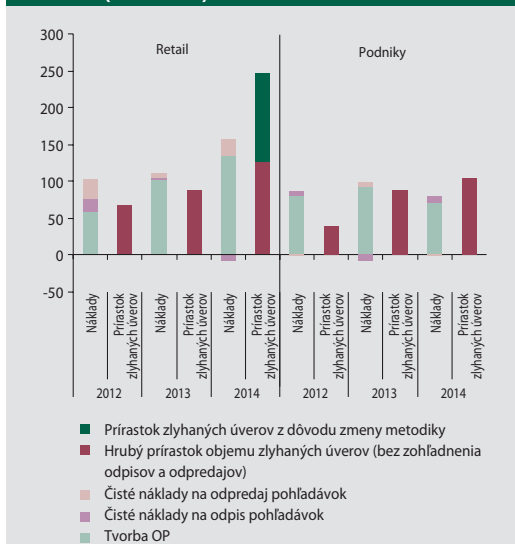
Graf 5 Vývoj rozdelenia ROA (%)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Údaje na zvislej osi vyjadrujú anualizované hodnoty ROA za obdobie prvých troch štvrtkov jednotlivých rokov.

kračujúci rast objemu retailových úverov a pokles úrokových nákladov na retailové vklady naďalej pozitívne prispieval k nárastu ziskovosti, tento efekt bol výrazne tlmený poklesom výnosovosti úverov. Dôvodom bol najmä vplyv pretrvávajúceho obdobia nízkych úrokových sadzieb na pokles úrokových sadzieb úverov, ktorý bol v uplynulom období jeden z najvyšších v eurozóne. Tento pokles zároveň ovplyvňoval aj úrokové sadzby starších úverov, keďže klienti si vo veľkej miere tieto úvery refinancovali novými úvermi s nižšou úrokovou sadzbou. Na druhej strane, v podnikovom sektore bol nárast čistých príjmov spôsobený najmä poklesom nákladov na kreditné riziko, pokračujúcim poklesom nákladovosti vkladov, ako aj pokračujúcim nárastom neúrokovej výnosovosti (miery poplatkov) z operácií s podnikmi. Napriek tomu však zostáva úroveň čistých marží po zohľadnení kreditného rizika výrazne nižšia ako v sektore retailu, čo môže naďalej prispievať k nižšiemu záujmu zo strany bánk financovať projekty s vyššou mierou rizika.

Graf 7 Vývoj nákladov na kreditné riziko a ich porovnanie s nárastom zlyhaných úverov (mil. EUR)

Zdroj: NBS.

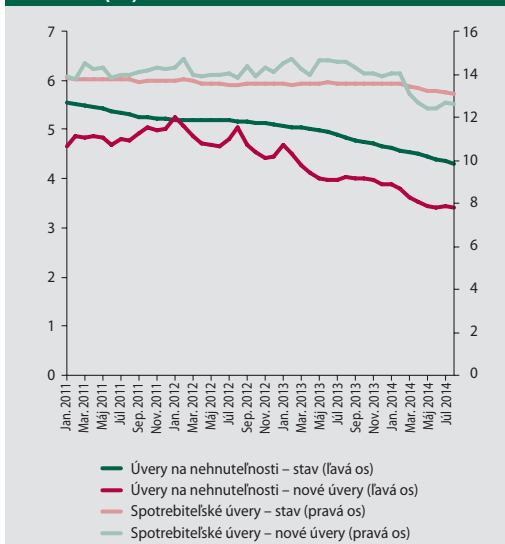
Poznámky: Údaje na zvislej osi vyjadrujú náklady, resp. čisté príjmy za obdobie prvých troch štvrtí jednotlivých rokov.

Prírastok objemu zlyhaných úverov z dôvodu zmeny metodiky súvisí s prebiehajúcou implementáciou technického štandardu EBA o vykazovaní expozícií s odloženou splatnosťou a problémových expozícií. Tento nárast nemá vplyv na kvalitu úverového portfólia ani ziskovosť bankového sektora.

Niektoré banky zaznamenali vyššiu mieru materializácie kreditného rizika. Ako ukazuje graf 7, bankový sektor zaznamenal počas prvých troch štvrtí 2014 nárast nákladov na kreditné riziko v sektore retailu, ktorý bol zároveň spojený s nárastom zlyhaných úverov v niektorých bankách (a to aj po zohľadnení vplyvu zmien metodiky vykazovania).

Z hľadiska ďalšieho vývoja je možné očakávať pokračovanie tlaku na čisté úrokové príjmy z retailového sektora. Ako ukazuje graf 8, rozdiel medzi úrovňou úrokovej sadzby na nové úvery v porovnaní s priemernou úrokovou sadzbou v celom portfóliu úverov naďalej pretrváva, čo bude prispievať k ďalšiemu poklesu výnosovosti úverov. Hoci pri hypotekárnych úveroch sa tento rozdiel od začiatku roka 2014 mierne znížil, pri spotrebiteľských úveroch sa naopak prehĺbil.

Zároveň treba poznamenať, že rast úverov, ktorý počas prvých troch štvrtí 2014 prispel ku kompenzácii poklesu čistých úrokových príjmov v dôsledku poklesu výnosovosti úrokov, zrna-

Graf 8 Porovnanie vývoja priemerných úrokových sadzieb na nové úvery a na stave úverov (%)

Zdroj: NBS.

menali najmä banky s najvýraznejším poklesom úrokovvej sadzby. Pri neskoršej postupnej stabilizácii úrokových sadzieb preto môžu byť tieto banky vystavené poklesu čistých príjmov zo sektora retailu.

Ziskovosť zostala na priaznivej úrovni aj v ostatných sektoroch finančného trhu, a to napriek prostrediu pretrvávajúcej nízkej úrokovvej sadzby. Počas prvého polroka 2014 výrazne vzrástla najmä rentabilita vlastného kapitálu v správcovských spoločnostiach kolektívneho investovania a DSS. Hlavným dôvodom bol najmä nárast príjmov z provízií, v sektore kolektívneho investovania aj nárast objemu spravovaných aktív. V DDS rentabilita poklesla, avšak naďalej zostala na pomerne vysokej úrovni. Dôvodom bol najmä pokles maximálnej zákonom stanovenej výšky poplatkov za správu fondov. Pokles rentability zaznamenal aj sektor poisťovní. Dôvodom bol najmä vplyv prostredia nízkej úrokovvej sadzby na situáciu v životnom poistení, a to najmä výrazné zníženie rozdielu medzi výnosovosťou aktív kryjúcich technické rezervy a garantovanou úrokovou sadzbou.

SOLVENTNOSŤ BANKOVÉHO SEKTORA A FINANČNÁ PÁKA⁴
Napriek miernemu poklesu primeranosti vlastných zdrojov zostala schopnosť slovenského bankového sektora absorbovať prípad-

4 Táto časť analýzy vychádza z predbežných údajov, keďže ku dňu vypracovania analýzy (20. október 2014) neboli ešte príslušné výkazy od bánk uzatvorené z dôvodu prechodu na Bazilej III.

né straty na vysokej úrovni. Hodnota ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov klesla počas prvého polroka 2014 zo 17,2 % na 16,9 %. Ukazovateľ primeranosti základných vlastných zdrojov Tier 1 však zostal na nezmenenej úrovni 16,0 %. Je však potrebné poznamenať, že pokles ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov nasledoval po niekoľkoročnom období rastu. Najvýznamnejším faktorom tohto poklesu bol nárast objemu rizikovo vážených aktív. Pokles rizikových váh v bankách využívajúcich prístup interných ratingov, ktorý bolo možné zaznamenať v predchádzajúcich rokoch a z hľadiska hodnotenia solventnosti bánk bol pozorne monitorovaný, sa v prvom polroku 2014 zastavil.

Uvedený pokles primeranosti vlastných zdrojov je možné považovať za istú mieru optimalizácie kapitáloveho vybavenia bánk bez negatívneho vplyvu na finančnú stabilitu.

Hlavnou zmenou oproti vývoju v predchádzajúcich rokoch je skutočnosť, že banky vyplatili až 88 % zisku dosiahnutého v roku 2013 akcionárom formou dividend, zatiaľ čo v predchádzajúcom roku to bolo 75 %. Niektoré banky dokonca vyplatili dividendy v objeme prevyšujúcom zisk v roku 2013. Je však potrebné poznamenať, že vyššie dividendy vyplácali najmä banky s vyššou hodnotou primeranosti vlastných zdrojov, zatiaľ

čo banky s nižšou úrovňou kapitálovej vybavenosti si väčšiu časť zisku ponechali.

Objem a štruktúra kapitálu v každej banke tak bola k 30. júnu 2014 dostatočná na splnenie regulačných požiadaviek. Všetky banky boli k tomuto dátumu schopné už v predstihu plniť aj požiadavku na vankúš na zachovanie kapitálu. Tento vankúš bol v období od 1. augusta do 30. septembra 2014 stanovený vo výške 1,5 % rizikovo vážených aktív, od 1. októbra 2014 sa zvýšil na 2,5 %.

Implementácia Bazileja III nemala výrazný vplyv na priemernú hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov v slovenskom bankovom sektore.

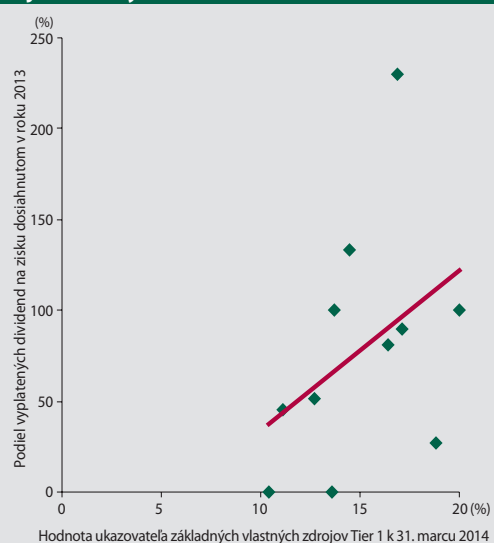
Bazilej III bol implementovaný prostredníctvom nariadenia CRR k 1. januáru 2014 (s neskoršou účinnosťou niektorých ustanovení). Následne s účinnosťou od 1. augusta 2014 (s neskoršou účinnosťou niektorých ustanovení) bol novelizovaný aj zákon o bankách, čím sa do slovenskej legislatívy transponovala aj smernica CRD IV. Táto regulácia priniesla viaceré zmeny týkajúce sa výpočtu objemu vlastných zdrojov aj rizikovo vážených aktív. Vplyv jednotlivých zmien na hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov v slovenských bankách bol zmiešaný – niektoré zmeny prispeli k jej zvýšeniu, iné k zníženiu. Identifikáciu najvýznamnejších zmien a kvantifikáciu ich vplyvov uvádza tabuľka 2. Ako vidieť z výsledkov uvedených v tejto tabuľke, celkovo nemala implementácia Bazileja III z hľadiska bankového sektora ako celku výrazný vplyv na hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov, zároveň sa mierne zlepšila štruktúra kapitálu. Je však potrebné poznamenať, že proces implementácie Bazileja III ešte nie je ukončený a vplyv niektorých faktorov, vrátane faktorov zatiaľ neuvedených v tejto tabuľke, sa môže ešte zvýšiť.⁵

Odolnosť slovenského bankového sektora voči rizikám sa prejavuje aj na pomerne vysokej úrovni ukazovateľa finančnej páky.

Na základe predbežných údajov k 30. júnu 2014 bola priemerná hodnota tohto ukazovateľa na úrovni 8,2 % pri výpočte úplne zavedeného vymedzenia základných vlastných zdrojov Tier 1, resp. 7,9 % pri použití prechodného vymedzenia. Hoci túto úroveň nie je možné zatiaľ porovnať s regulatorne stanovenou hranicou, keďže táto nebola zatiaľ určená, v porovnaní s priemerom v európskom bankovom sektore je táto hodnota vyššia približne o tretinu.

⁵ Na hodnotu ukazovateľa primeranosti vlastných zdrojov zatiaľ nemali vplyv (resp. mali len veľmi malý vplyv) niektoré ďalšie zmeny, napr. zníženie rizikovej váhy pre úvery zabezpečené nehnuteľnosťami na podnikanie zo 100 % na 50 %, možnosť pripočítať k vlastným zdrojom všeobecné úpravy ocenenia z dôvodu kreditného rizika, ako aj sprísnenie výpočtu rizikových váh pre expozície voči veľkým bankám a voči nebankovým finančným spoločnostiam pre banky využívajúce prístup interných ratingov.

Graf 9 Porovnanie dividendovej politiky a primeranosti vlastných zdrojov v jednotlivých bankách

Zdroj: NBS.

Poznámka: Na grafe sú zobrazené len banky, ktoré dosiahli zisk, s výnimkou jednej banky.

Tabuľka 2 Najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce výšku primeranosti vlastných zdrojov v dôsledku implementácie Bazileja III

Faktor	Vplyv na ukazovateľ primeranosti vlastných zdrojov	Vplyv na ukazovateľ primeranosti základných vlastných zdrojov Tier 1
Preferenčná riziková váha pre expozície voči malým a stredným podnikom	+ 0,2*	+ 0,2*
Sprísnenie požiadaviek týkajúcich sa odložených daňových pohľadávok	- 0,2	- 0,2
Nahradenie odpočtu expozícií voči vybraným dcérskym spoločnostiam z vlastných zdrojov ich zahrnutím do rizikovo vážených aktív s váhou 250 %	+ 0,3	+ 0,3
Sprísnenie požiadaviek na započítanie podriadených dlhov do vlastných zdrojov Tier 2	- 0,1	0,0
Presun kladných oceňovacích rozdielov z Tier 2 do Tier 1 kapitálu	- 0,4**	0,0**
Zrušenie povinnosti odpočítavať nedostatok opravných položiek v bankách so štandardizovaným prístupom k meraniu kreditného rizika	+0,3***	+ 0,3***

Zdroj: NBS.

Poznámky: Údaje sú k 30. júnu 2014.

Hodnoty sú uvedené v p. b.

* Výpočet nezohľadňuje údaje za jednu významnú banku.

** V roku 2014 nie sú kladné oceňovacie rozdiely prechodne započítané do vlastných zdrojov. Od roku 2015 budú opätovne započítané, a to do základných vlastných zdrojov Tier 1.

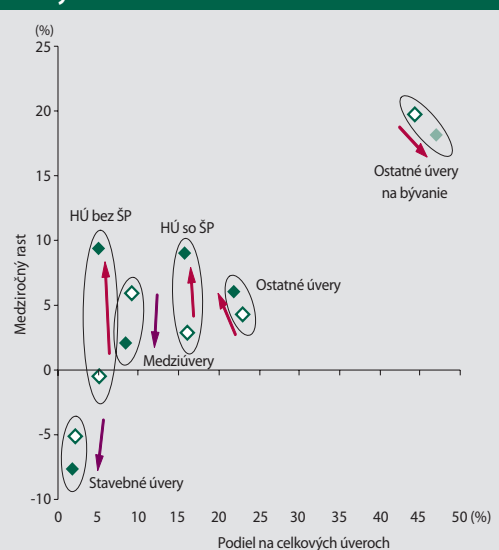
*** Zmena sa prejaví až od 1. augusta 2014.

3.2 AKTÍVA BANKOVÉHO SEKTORA

RAST ÚVEROV DOMÁCNOSTIAM

Rast úverov domácnostiam aj naďalej patrí medzi najvýznamnejšie trendy v slovenskom finančnom sektore. Jeho tempo sa počas roka 2014 ešte zvyšovalo, v kontraste s vývojom v ostatných krajinách EÚ. Medziročný rast objemu úverov domácnostiam dosiahol v septembri 2014 takmer 12 %. K zrýchľovaniu tempa rastu úverov v tomto roku prispeli najmä hypotekárne úvery (so štátnou prémie aj bez štátnej prémie), ktorých rast sa významne zvýšil. Potvrzuje sa tým dlhodobý trend rastu koncentrácie zadlženosti slovenských domácností úvermi na bývanie. Podiel úverov na bývanie na všetkých dlhoch domácností (vrátane lízingu a splátkového predaja) vzrástol na úroveň 80 %, pričom absolútny rast úverov na bývanie bol v treťom štvrtroku 2014 najvyšší v histórii a prekonal aj úrovne z rokov 2007 a 2008. Bolo to aj napriek klesajúcim stavebným úverom a spomaľujúcemu rastu medziúverov, ktoré nemohli dostatočne využiť prostredie klesajúcich úrokových sadzieb a s tým spojenej vysokej miery refinancovania existujúcich úverov.

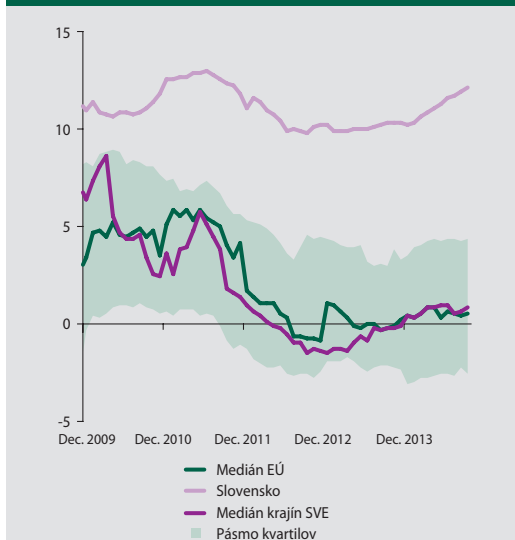
Rast úverov domácnostiam na Slovensku však nie je vysoký iba v porovnaní s doterajším vý-

Graf 10 Dynamika vybraných typov úverov na bývanie

Zdroj: NBS.

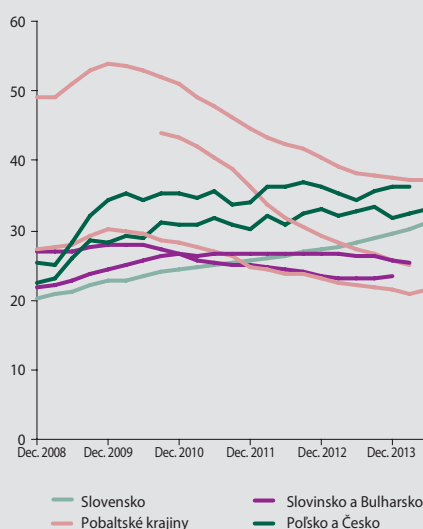
Poznámka: Šípky smerujú od údajov v septembri 2013 k údajom v septembri 2014.

vojom, ale patrí aj medzi najrýchlejšie v rámci štátov EÚ. Konštatované zrýchľovanie tempa rastu je navyše v ostrom kontraste s vývojom v ostatných krajinách strednej a východnej Európy.

Graf 11 Rast úverov na bývanie na Slovensku a v EÚ (%)

Zdroj: ECB.

Poznámka: Krajiny SVE – Stredná a východná Európa.

Graf 12 Vývoj podielu bankových úverov domácnostiam na ich hrubom disponibilnom príjme (%)

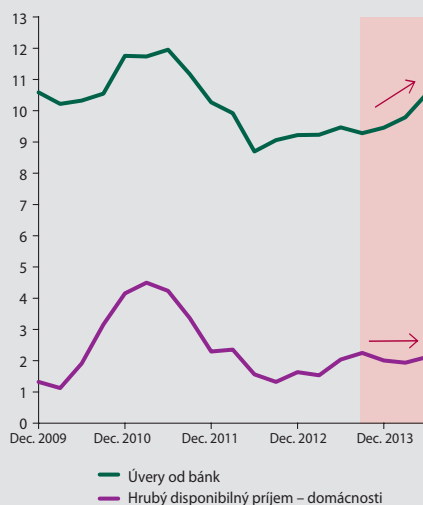
Zdroj: Eurostat.

Rast úverov je však zvyčajne spojený s rastom zadlženosti domácností, ktorá stojí v centre pozornosti politiky obozretnosti na makroúrovni. Preto je dôležité, aby bol tento rast v súlade s ekonomickými fundamentmi. Dôležitým je v tomto prípade vývoj hrubého disponibilného príjmu domácností. Jeho porovnanie s celkovým dlhom domácností síce nevytvára o finančnej situácii jednotlivých domácností vo vzťahu k ich dlhom, ale poskytuje celkový pohľad na vývoj zadlženosti sektora domácností. V tomto kontexte je potrebné upozorniť na dva trendy.

Prvým je rozdielny vývoj podielu dlhu domácností na hrubom národnom disponibilnom príjme na Slovensku a v ostatných štátoch strednej a východnej Európy. V decembri 2010 bol na Slovensku tento podiel najnižší (s výnimkou Rumunska), pričom v júni 2014 už Slovensko patrilo medzi štyri krajiny strednej a východnej Európy s najvyšším podielom na hrubom národnom disponibilnom príjme. Zároveň, v rámci strednej a východnej Európy neexistuje krajina s takým jednoznačným a takým výrazným rastom tohto podielu od prepuknutia ekonomickej a finančnej krízy. Otázka udržateľnosti rastu zadlženosti domácností na Slovensku by už preto nemala byť

zredukovaná na efekt dobiehania zadlženosti v ostatných štátoch EÚ.

Druhým trendom je zrýchľovanie tempa rastu úverov domácnostiam, zatiaľ čo tempo rastu disponibilných príjmov domácností bolo skôr

Graf 13 Rast hrubého disponibilného príjmu domácností a rast úverov (%)

Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

stabilné. Týka sa to najmä prvých troch štvrtkov roku 2014. Výsledkom je zrýchľovanie rastu podielu dlhu na hrubom disponibilnom príjme domácností.

Rizikom ostáva možná koncentrácia zadlženosti v určitých skupinách domácností.

Keďže zrýchlený rast zadlženosti domácností, najmä v poslednom období, nie je možné dostatočne vysvetliť vývojom ich hrubého disponibilného príjmu, otvára sa otázka, či rast úverov nie je koncentrovaný v určitej skupine domácností. Z toho pohľadu čelia banky novým trendom. Kým do polovice roka 2008 rástla úverová kapacita⁶ rovnomerne vo všetkých vekových kategóriách od 25 do 49 rokov, ďalší vývoj bol rozdielny. Vplyvom kombinácie demografických trendov a vývoja trhu práce sa úverová kapacita v dôležitej vekovej skupine 30 až 34 rokov takmer vôbec nezvyšovala a v skupine 25 až 29 rokov dokonca mierne klesla. Na druhej strane vo vekovej skupine 35 až 39 pokračoval rast úverovej kapacity. V tejto vekovej skupine prebiehala priaznivá kombinácia rastu počtu pracujúcich a najvyššej hrubej mzdy, ktorá zároveň rástla rýchlejšie ako bol priemer ekonomiky. Podobný pozitívny vývoj, najmä od roku 2011, bol aj v kategórii od 40 do 44 rokov. Tieto vekové skupiny môžu byť pre banky zaujímavé

nielen rastúcou úverovou kapacitou, ale aj existujúcou úverovou históriou.

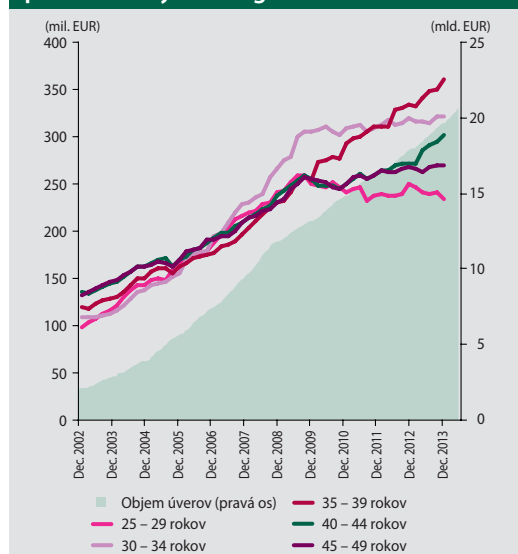
RAST ÚVEROV PODNIKOVÉMU SEKTORU

Pozitívny vývoj v úverovaní podnikov bol sprevádzaný miernym zlepšením dopytu a stagnujúcou situáciou na ponukovej strane trhu úverov. Pod rast sa však do značnej miery podpísalo úverovanie podnikov v štátnom vlastníctve.

Ponuková strana trhu úverov podnikov sa výrazne nemenila, pretrváva opatrný prístup k aktuálnej ekonomickej situácii ako aj neisté vyhladky ohľadom jej budúceho vývoja. Úverové štandardy bánk⁷ sa výrazne nemenili od začiatku roka 2013, po sérii sprísňovania v rokoch 2011 a 2012. Úverové štandardy tak zotrávajú na pomerne prísnej úrovni, čo naznačuje opatrný prístup bánk k aktuálnemu a budúcemu dňu v podnikovom sektore. Zároveň väčšina bánk neavizovala zmierňovanie úverových štandardov ani v nasledujúcich mesiacoch.

Dôležitým faktorom ovplyvňujúcim ochotu bánk poskytovať úvery sú úrokové rozpätia⁸ jednotlivých typov úverov. Z tohto ohľadu je situácia na strane veľkých podnikov pomerne odlišná v porovnaní so zvyškom podnikového sektora. Hodnota úrokových rozpätí pri veľkých podnikoch sa menila len mierne a pohybovala sa na nízkych

Graf 14 Rast úverov a úverová kapacita podľa vekových kategórií

Zdroj: ŠÚ SR.

Poznámka: Úverová kapacita je súčin počtu pracujúcich a hrubej mzdy, ktorú zarábajú.

Graf 15 Úrokové rozpätie pri nových úveroch podnikom (p. b.)

Zdroj: NBS.

6 Súčin počtu pracujúcich a hrubej mzdy, ktorú zarábajú.

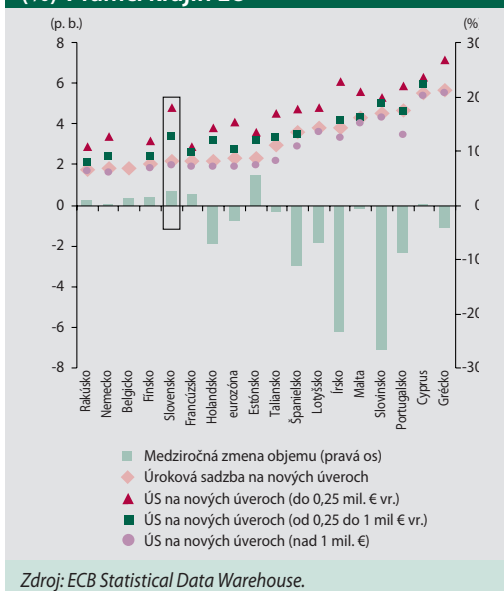
7 Získané z pravidelného dotazníka o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov.

8 Úrokové rozpätie je definované ako rozdiel úrokových sadzieb príslušných kategórií podnikov a mesačnej sadzby EURIBOR.

úrovniah z predchádzajúceho roka. Súčasnú nízku hodnotu úrokových rozpätí môžu mať za následok poskytovanie úverov na hranici ziskovosti a zároveň môžu podhodnocovať potenciálne riziko spojené s úverovaním týchto podnikov. Na druhej strane vytvárajú priaznivé podmienky na financovanie veľkých podnikov. Situácia je odlišná pri úveroch pre malé a stredné podniky, kde sú úrokové rozpätia viac ako dvojnásobné v porovnaní s veľkými podnikmi. Dôvody môžu byť na strane nižšieho konkurenčného tlaku ako aj na strane vyššej rizikovosti týchto podnikov. Klesajúci význam podnikových úverov v bilanciách bánk je pravdepodobne dôsledkom tejto komplikovanej situácie v tomto sektore. Banky sa tak zameriavajú na poskytovanie úverov sektoru domácnostiam, ktorý javí známky nižšej rizikovosti, menšej náchylnosti na nepriaznivý makroekonomický vývoj a jeho úverovanie je aktuálne výrazne ziskovejšie, aj keď v súčasnosti dochádza k spomaleniu tempa rastu ziskovosti tohto sektora.

Úrokové sadzby na nových úveroch patria medzi nižšie v eurozóne a úverová aktivita bola druhá najvýraznejšia. V medzištátnom porovnaní úrokových mier na úvery podnikom patrí Slovenská republika medzi krajiny s nižšími úrokovými sadzbami. Priemerná úroková sadzba na Slovensku dosiahla 2,15 % k augustu 2014 a priemer eurozóny dosiahol 2,3 %. Slovensko sa tak približuje krajinám, ktoré sú našimi hlavnými obchodnými partnermi. Tento stav platí ale len pre úrokové sadzby na úvery nad milión eur, ktoré sú typicky poskytované veľkým podnikom. Tento typ úverov tvorí významnú časť celkového objemu úverov, čím výrazne ovplyvňuje aj celkový priemer za podnikový sektor, avšak z pohľadu celkového počtu tvorí zanedbateľné množstvo. Naopak, v prípade ostatných úverov sa úroková sadzba nachádza nad priemerom eurozóny. Do tejto skupiny úverov sa prevažne kvalifikujú malé a stredné podniky, čo potvrdzuje menej priaznivé podmienky na financovanie sa týchto podnikov. Tieto úvery počtom tvoria významnú časť všetkých úverov. Tento pomerne výrazný rozdiel medzi úrokovými sadzbami na malých (do 250 tis. €) a veľkých (nad 1 mil. €) úveroch je najväčším spomedzi krajín eurozóny. Pozitívom môže byť, že nižšie hodnoty úrokových sadzieb nevytvárajú prostredie, ktoré by mohlo podnietiť rast už aj tak mierne rastúceho zahraničného financovania podnikov. Spomedzi krajín eurozóny

Graf 16 Porovnanie úrokových sadzieb (p. b.) a medziročnej zmeny objemu úverov (%) v rámci krajín EÚ

Zdroj: ECB Statistical Data Warehouse.

(graf 16) patril rast objemu úverov k najsilnejším, keď rýchlejšie rástol objem už len v Estónsku (4,5 %) a priemer za eurozónu dosiahol záporné hodnoty. Situácia v rámci krajín platiacich eurom bola pomerne heterogénna, keď krajiny z jadra eurozóny zaznamenali väčšinou mierny rast objemu úverov, ale v prípade ostatných krajín nastal výrazný medziročný prepád objemu úverov. Situácia v ostatných krajinách EÚ je taktiež rôznorodá, nakoľko na jednej strane je výrazný rast úverov v Poľsku (6,2 %) a na strane druhej nevýrazná dynamika objemu úverov v Maďarsku alebo Česku.

Mierne oživenie dopytu po úveroch bolo spojené s kladnou zmenou objemu úverov podnikom. Podľa dotazníka o vývoji ponuky a dopytu na trhu úverov zaznamenala situácia na dopytovej strane náznaky zlepšenia hlavne v druhom štvrtroku 2014. Viaceré banky zaznamenali nárast dopytu po všetkých typoch úverov, dopyt však najvýraznejšie rástol na strane veľkých podnikov. Oživenie dopytu je však podmienené ďalším ekonomickým vývojom v Európe, hlavne v prípade hlavných obchodných partnerov SR. Dosah nepriaznivého ekonomického a geopolitického vývoja možno pozorovať aj na vývoji tržieb a exportu slovenských podnikov, kde k augustu 2014 v oboch prípadoch došlo k medziročnému poklesu na úroveň 0 %, resp. -2 %. Zároveň

viaceré banky neočakávajú ďalšie zlepšovanie dopytu po úveroch.

Napriek neistému ekonomickému vývoju sa pomerne priaznivo vyvíjal medziročný rast celkových úverov podnikom, keď dosiahol úroveň 2,5 %, čo je jeho najvyššia úroveň od apríla 2012. Pozitívne sa vyvíjala aj medziročná zmena objemu úverov v prípade veľkých podnikov, ktorá po dlhšej dobe nemala klesajúci trend. Zlepšenie úverovej aktivity ako aj väčší dopyt po úveroch pri týchto podnikoch môže byť do značnej miery spojené s už spomínanými priaznivejšími podmienkami pre veľké podniky na ponukovej strane trhu úverov. Úverovanie malých a stredných podnikov naďalej ostáva v kladných pásmach približne na úrovni priemeru roku 2014.

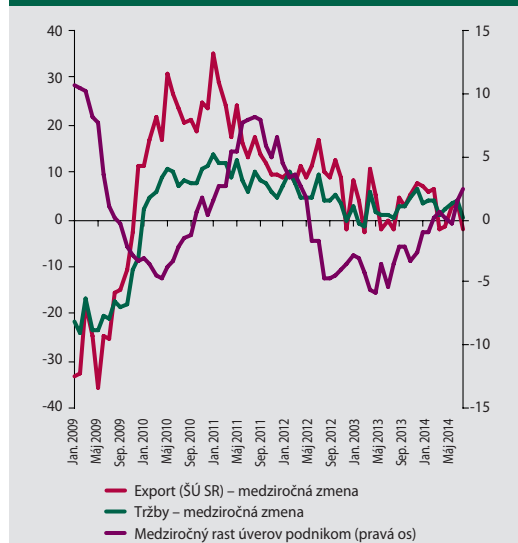
Rast objemu úverov podnikov bol do značnej miery podporený úverovaním štátnych podnikov. Zároveň však k zlepšovaniu úverovej aktivity došlo aj v prípade súkromných podnikov. Postupné zmiernenie klesajúceho trendu objemu úverov podnikom v priebehu roka 2014 až po kladnú medziročnú zmenu v auguste 2014 do značnej miery spôsobilo úverovanie podnikov v štátnom vlastníctve, ktorého začiatok bol zaznamenaný v priebehu posledného štvrtroka 2013. Medziročná dynamika objemu úverov poskytnutých štátnym podnikom dosiah-

la priemernú úroveň 34 % v roku 2014. Situácia naprieč bankovým sektorom sa v tomto ohľade vyvíjala dosť podobne, keď vo väčšine bánk došlo k pomerne výraznému medziročnému rastu úverovania tohto typu podnikov.

Pozitívom bolo zmiernenie klesajúceho trendu úverovej aktivity pri podnikoch so súkromným vlastníctvom. Objem úverov pri týchto podnikoch dosiahol v auguste 2014 najmiernejšiu medziročnú dynamiku (-2 %) v priebehu rokov 2013 a 2014. Naopak negatívne sa vyvíjalo úverovanie podnikov pod zahraničnou kontrolou, kde sa medziročná dynamika objemu úverov prepadla do záporných pásiem po takmer roku. Situáciu v týchto dvoch typoch podnikov možno naďalej označiť za komplikovanú, nakoľko aj vývoj z pohľadu jednotlivých bánk bol pomerne heterogénny.

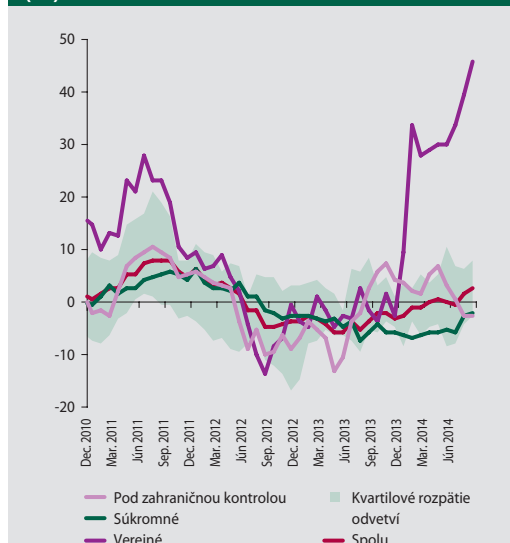
Z pohľadu ekonomických odvetví najvýraznejšie rástol objem úverov v dodávke energií a doprave a skladovaní. V spojitosti s pomerne významným rastom úverov veľkým podnikom je pravdepodobné, že pod nárast celkového objemu úverov sa podpísalo práve úverovanie veľkých štátno vlastnených podnikov v týchto ekonomických odvetviach. Úverová aktivita sa nepriaznivo vyvíjala v priemysle, stavebníctve a činnostiach v oblasti nehnuteľností.

Graf 17 Vývoj medziročných zmien exportu, tržieb a úverov podnikom (%)

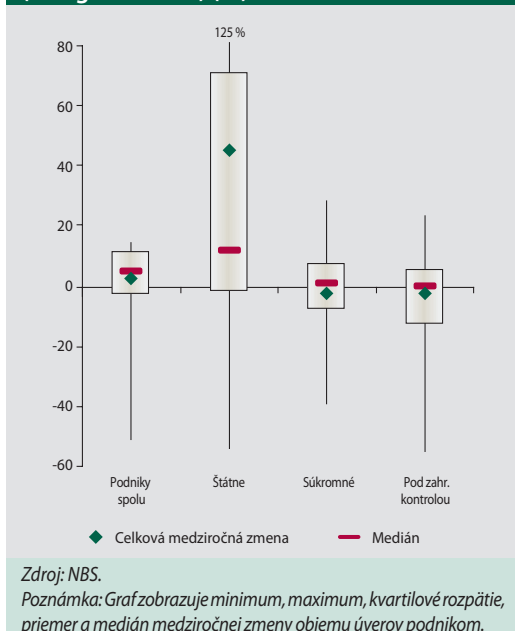
Zdroj: NBS, ŠÚ SR.

Graf 18 Vývoj medziročnej zmeny objemu úverov podnikom podľa typu vlastníctva (%)

Zdroj: NBS.

Graf 19 Rozloženie medziročnej zmeny objemu úverov podnikom v rámci bankového sektora podľa typu vlastníctva (k augustu 2014) (%)

PORTFÓLIO DLHOVÝCH CENNÝCH PAPIEROV

V portfóliu dlhových cenných papierov na úrovni bankového sektora nastali od začiatku roka 2014 do konca augusta iba pomerne nepatrné zmeny. V portfóliách naďalej dominujú investície do domácich štátnych dlhopisov, ktorých podiel na celkovom portfóliu dlhopisov sa počas sledovaného obdobia prakticky nezmenil. Pri pozvoľnom raste celkových aktív bankového sektora a prakticky konštantnom objeme investícií do dlhopisov to znamená pokračovanie trendu mierneho poklesu podielu domácich štátnych dlhopisov na celkových aktívach bánk od júna 2013. Napriek tomuto poklesu, s hodnotou 17,3 % ku koncu augusta bol tento podiel naďalej druhý najvyšší v EÚ po Rumunsku (18,2 %) a pred treťou Českou republikou (14,0 %). Naďalej sú však možné riziká z takéhoto vysokého podielu tlmené do veľkej miery vysokým podielom domácich štátnych dlhopisov v portfóliu cenných papierov držaných do splatnosti (vyše 65 %).

Aj keď v celkovom zložení portfólia dlhových cenných papierov nenastali markantnejšie zmeny, na úrovni jednotlivých inštitúcií boli pohyby v niektorých prípadoch relatívne výraznejšie. Kým vo vybraných bankách pokračoval pokles objemu investícií do slovenských

štátnych dlhopisov, v niektorých bankách došlo, naopak, k nárastu. Popri približne konštantnom objeme domácich štátnych dlhopisov došlo ku koncu sledovanej periódy k celkovému poklesu objemu investícií do zahraničných dlhových cenných papierov. Tento pokles bol do veľkej miery zapríčinený poklesom investícií do maďarských dlhopisov a pokladničných poukážok. Na agregovanej úrovni bol kompenzovaný nárastom investícií do dlhopisov domácich podnikov a domácich bánk.

3.3 ZDROJE FINANCOVANIA BANKOVÉHO SEKTORA

Tempo medziročného rastu retailových vkladov sa pozvoľne zrýchľuje od konca prvého štvrtroka 2014, ku koncu augusta dosiahlo hodnotu 3,6 %. Kým však do konca prvého polroka bol vývoj celkového objemu charakteristický zvyšujúcim sa tempom rastu netermínovaných vkladov a prehľubujúcim sa poklesom termínovaných vkladov, v mesiacoch júl a august došlo k zmierneniu tak rastu netermínovaných vkladov ako aj tempa poklesu termínovaných vkladov. Nakoľko však zatiaľ tieto zmeny v trendoch sú len minimálne, bude dôležité sledovať vývoj aj v ďalšom období, keďže pretrvávajúce obdobie nízkych úrokových sadzieb naďalej nevytvára predpoklady pre výraznejšiu obnovu dopytu po termínovaných vkladoch.

Podnikové vklady aj počas prvých 8 mesiacov roka 2014 nadviazali na rast z druhej polovice roka 2013. Rast, aj keď pomerne volatilný, zaznamenali termínované aj netermínované vklady. Tento vývoj pravdepodobne odráža mierne zlepšenie likvidnej situácie podnikového sektora vplyvom, okrem iného, relatívne priaznivého vývoja v oblasti tržieb.

Emitovaným cenným papierom aj počas sledovaného obdobia dominovali dlhopisy, takmer výlučne tvorené hypotekárnymi záložnými listami. Počas mesiacov január až august banky emitovali HZL v celkovom nominálnom objeme 550 mil. €, emisné podmienky HZL nezaznamenali výraznejšie zmeny. Až na tri emisie naviazané na trojmesačný a šesťmesačný EURIBOR ponúkali všetky dlhopisy fixné kupónové výnosy, ktoré sa pohybovali do veľkej miery s výnosom štátnych dlhopisov s príslušnou maturi-

tu, následkom čoho sa priemerný spread prakticky nezmenil.

Medzibankové operácie patrili aj počas sledovaného obdobia medzi volatilnejšie položky bilancii bánk používané skôr na riadenie likvidity. Významnejším trendom počas prvého polroka bol mierny pokles celkového objemu domácich medzibankových operácií vykázaného ku koncu jednotlivých mesiacov, ovplyvnený aj transformáciou jednej dcérskej spoločnosti na pobočku zahraničnej banky v decembri 2013, a nárast objemu voľnej likvidity uloženej v ECB. Nárast objemu voľných prostriedkov uložených v ECB výrazne prevyšoval pokles objemu medzibankových operácií, z toho dôvodu nešlo len o paralelný presun prostriedkov od domácich bánk do ECB. K opätovnému miernemu nárastu medzibankových operácií a výraznejšiemu poklesu voľných prostriedkov uložených v ECB došlo v júni, čo pravdepodobne súvisí aj s poklesom základných úrokových sadzieb ECB 11. júna a následne 10. septembra na ich historické minimum.

3.4 RIZIKÁ VO FINANČNOM SEKTORE

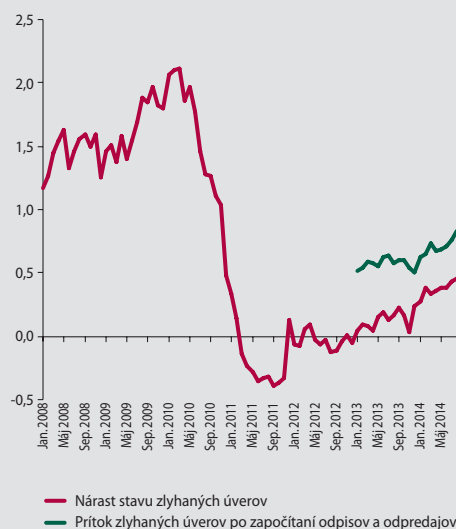
KREDITNÉ RIZIKO PRI ÚVEROCH DOMÁCNOSTIAM

Aj keď podiel zlyhaných úverov zostal stabilne na úrovni 4,2 %, objem zlyhaných úverov narastá. V období posledných troch rokov možno okrem celkového rastu objemu úverov (t. j. menovateľa podielu zlyhaných úverov) pozorovať aj zrýchľujúci rast objemu zlyhaných úverov (t. j. čitateľa). Ten navyše výrazne zrýchľil svoj rast. Možno ho pozorovať u väčšiny bánk s významnejším podielom na trhu.

Zvyšuje sa aj miera zlyhania⁹. Nárast objemu zlyhaných úverov je do istej miery prirodzený, ako dôsledok nárastu objemu úverov, treba ho však vnímať v kontexte primeranosti úverových štandardov.

Ako naznačuje graf 20 napriek súčasnému rastu miery zlyhania je jeho dynamika stále vzdialená od krízových rokov 2008 – 2010. Zároveň je však dôležité podotknúť, že z pohľadu vývoja rizikových faktorov súčasný výraznejší rast zlyhaných úverov nastáva v relatívne priaznivom prostredí. Úrokové sadzby dosahujú najnižšie historické úrovne a ani v nezamestnanosti neboli zazna-

Graf 20 Miera zlyhania pri úveroch domácnostiam (%)

Zdroj: NBS.

Poznámky: Miera zlyhania je vypočítaná ako podiel, kde čitateľ je nárast objemu zlyhaných úverov (respektíve prítok zlyhaných úverov) za 12 mesiacov a menovateľ je objem nezlyhaných úverov na začiatku tohto obdobia. Nárast stavu nie je očistený o odpisy a odpredaje, prítokový ukazovateľ je očistený.

menané výraznejšie negatívne šoky. Nárast zlyhaných úverov je pravdepodobne ovplyvnený určitými nerovnováhami, ktoré sa v poslednom období prejavovali pri raste úverov domácnostiam. Väčšina týchto nerovnováh bola do veľkej miery spojená s miernejším nastavením úverových štandardov.

NBS opakovane poukazuje na nadmerné poskytovanie úverov s vysokou hodnotou LTV. Tento trend je do veľkej miery spôsobený konkurenčným tlakom a nemusí zodpovedať obozretnému riadeniu rizika. V prípade nepriaznivého vývoja môže viesť ku kumulácii strát z realizácie kolaterálu, ako aj dodatočnému zaťaženiu klientov.

V druhom štvrtroku 2014 až 28 % nových úverov (okrem úverov na refinancovanie) bolo poskytnutých s hodnotou LTV vyššou ako 90 %. Z tejto hodnoty dve tretiny mali LTV viac ako 99 %.

Zároveň sa ukazuje, že v bankách existujú pomerne významné rozdiely v prístupe k oceňovaniu nehnuteľností. Banky tiež pomerne výrazne upravujú externé znalecké posudky. V prvom polroku 2014 až v tretine prípadov upravili výš-

⁹ Miera zlyhania je vypočítaná ako zmena objemu zlyhaných úverov za 12 mesiacov delená objemom nezlyhaných úverov na začiatku tohto obdobia.

ku znaleckého posudku vypracovaného súdnym znalcom, pričom rozpätie medzi bankami sa pohybovalo od 7 % do 55 % upravených posudkov. Následne aj výpočet výšky LTV nie je medzi bankami jednotný.

Väčšina bánk nevyhodnocuje vplyv nárastu úrokových sadziieb na schopnosť klienta splácať úver. V prostredí nízkych úrokových sadziieb sa výrazne zvyšuje dostupnosť úverov pre klientov. Na druhej strane schopnosť klientov môže byť významne obmedzená pri opätovnom náraste úrokových sadziieb. Nerozlišovanie medzi klientmi, ktorí sú a ktorí nie sú schopní narást sadziieb zvládnuť, tak zvyšuje citlivosť portfólií úverov na bývanie na takúto zmenu.

V menšej miere sa na trhu vyskytujú úvery, pri ktorých banky nahradzujú akúkoľvek kontrolu príjmu nízkou hodnotou LTV. Namiesto riadneho splácania sa tak viac spoliehajú na realizáciu kolaterálu. Zároveň sa na trhu objavuje aj využívanie čestného prehlásenia o výške príjmu ako náhrady riadneho overenia príjmu.

Riziko plynúce z nadmernej previazanosti bánk na finančných sprostredkovateľov zostáva aj naďalej aktuálne. Ich činnosť by mala zjednodušovať prístup klientov k finančným produktom, zvyšovať mieru konkurencie a bankám s kvalitnejšími produktmi napomôcť k získaniu trhového podielu. Súčasný systém odmeňovania má však skôr tendenciu ich motivovať k predaju čo najväčšieho počtu produktov, zameraniu na najvyššie provízie, či využívaniu krátkych fixácií a častého refinancovania úverov.

Najpodstatnejším rizikom, ktoré môže plynúť z činnosti finančného sprostredkovania, je tlak na úverové štandardy. Ak by externí agenti mali priveľký vplyv na trh, mohli by neprimerane vyjednávať s bankou o uvoľnení rizikových parametrov úverov. Ak by navyše bola banka na ich činnosti závislá, bola by nútená ustúpiť. V kontexte vyššie spomínaného systému odmeňovania by z prípadného podhodnotenia rizika nevyplývali finančným sprostredkovateľom žiadne významné dôsledky, ktoré by ich mali viesť k preventívnej opatrnosti.

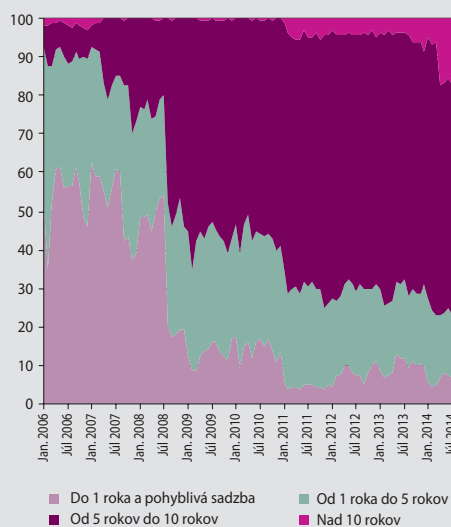
Zvýšený záujem o refinancovanie úverov podporuje tvorbu viacerých rizík, ktoré sú popísa-

né vyššie, či už zvyšovanie hodnoty LTV, nedostatočné overovanie schopnosti klienta splácať úver či nadmerné využívanie služieb finančného sprostredkovania.

Špecifickým rizikom pri refinancovaní je nahradzovanie overovania príjmu sledovaním platobnej disciplíny z predchádzajúceho splácania. Tá síce môže mať niekedy aj lepšiu vypovedaciu schopnosť než potvrdenia príjmu, nedostatočná ale môže byť vtedy, keď je úver navýšený, alebo jeho splatnosť predĺžená na maximálnu únosnú mieru. Banka nemá žiadnu informáciu o kapacite klienta znášať možné zvýšenie splátok v budúcnosti.

Refinancovanie, pokiaľ je spojené s navýšením, podporuje aj riziko zvýšenej koncentrácie dlhu. Ako už bolo spomínané v minulých Správach o finančnej stabilite, napriek relatívne nízkej zadlženosti domácností v európskom porovnaní, jej trend je rastúci. Pri refinancovaní s navýšením istiny dochádza k nárastu dlhu pri už zadlžených domácnostiach. Vďaka aktuálne nízkym úrokovým sadzbám, celkový nominálny dlh týchto domácností môže dokonca vzrásť aj nad hodnotu pôvodne čerpaného úveru. Koncentrácia dlhu zvyšuje citlivosť bánk na nárast nezamestnanosti či iný nepriaznivý vývoj na trhu.

Graf 21 Distribúcia spotrebiteľských úverov podľa fixácie úrokovej sadzby (%)

Zdroj: NBS.

Poznámka: "Skoky" sú spôsobené opravami vo výkazníctve vybraných bánk.

V súvislosti s refinancovaním je dôležité spomenúť, že ide o pomerne významný trend, keď viac ako jedna tretina nových úverov na bývanie je určená na refinancovanie. Najmä skupina stredne veľkých a menších bánk ho výraznejšie využíva na získavanie novej klientely.

V bankovom sektore sa objavujú úvery s príliš dlhou maturitou alebo odloženou splátkou, ktoré môžu zvýšiť kreditné riziko. V poslednom období sa objavil trend poskytovania úverov s dlhšou splatnosťou, pričom cieľom je zvýšiť dostupnosť úverov. Významnejšie a plošnejšie sa to prejavovalo najmä pri spotrebiteľských úveroch.

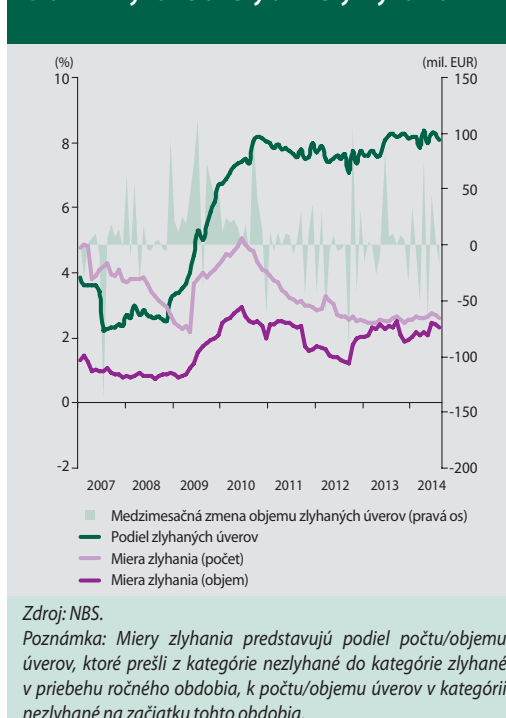
Určitá rezerva pri splatnosti úverov je dôležitá najmä pri neschopnosti splácať úver. Banky v takýchto prípadoch väčšinou pristupujú k predĺženiu maturity ako určitej úľave. Poskytovanie úverov s príliš dlhou maturitou zvyšuje celkovú citlivosť úverov najmä v krízových časoch.

KREDITNÉ RIZIKO PRI ÚVEROCH PODNIKOM

Kreditné riziko v sektore podnikov bolo bez výraznejších zmien, situácia bola však rôznorodá z pohľadu ekonomických odvetví. Kvalita úverov podnikom sa výraznejšie nemenila, keď podiel zlyhaných úverov medziročne mierne poklesol a dosiahol hodnotu 8,1 % v auguste 2014. Pokles bol spôsobený hlavne nárastom objemu úverov, keďže objem zlyhaných úverov sa výrazne nemenil. Kvalita úverov jednotlivých ekonomických odvetví bola naďalej rôznorodá. Výrazné rozdiely v kvalite medzi jednotlivými odvetviami sa v roku 2014 ešte mierne zväčšili, keď mierny nárast pomeru zlyhaných úverov zaznamenalo stavebníctvo, priemysel ale aj oblasť nehnuteľností. Tieto ekonomické odvetvia boli charakteristické aj negatívnym vývojom objemu úverov. Nárast podielu zlyhaných úverov zaznamenalo aj odvetvie dodávky energií, a to aj napriek výraznému rastu objemu úverov. Vývoj kvality úverov v jednotlivých ekonomických odvetviach môže nepriamo vplývať na ponukovú stranu trhu úverov, a to buď na dostupnosť úverov cez sprísňovanie úverových štandardov alebo na cenu úverov formou nárastu rizikových prirážok.

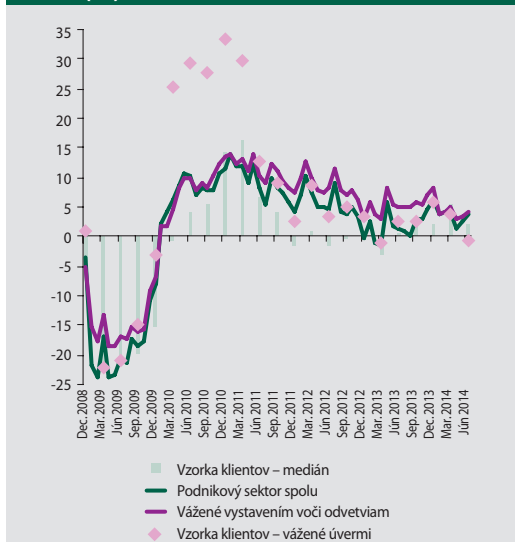
V sektore komerčných nehnuteľností nedošlo k zlepšeniu situácie. Úvery sektoru komerčných nehnuteľností predstavujú najväčšiu časť celko-

Graf 22 Zlyhané úvery a miery zlyhania

vých úverov podnikom (20,6 %) ako aj najväčšiu časť celkových zlyhaných úverov v podnikovom sektore (28,2 %). Vďaka tomu tento sektor môže predstavovať naďalej významný zdroj kreditného rizika v prípade poklesu záujmu o jednotlivé developerské projekty. Vystavenie voči tomuto sektoru sa však výraznejšie nemenilo od začiatku roka 2010. Situácia sa mierne zlepšila v bytovom segmente, ktorý bol charakterizovaný rastúcim množstvom predaných bytov, čo môže mať pozitívny dopad na splácanie záväzkov spojených s financovaním projektov. Rástol aj podiel rezidenčných projektov, ktoré zaznamenali predaj bytových jednotiek. Mierny nárast ceny nových bytov môže mať taktiež priaznivý efekt na ziskovosť jednotlivých projektov. Výnosovosť projektov v kancelárskom segmente pravdepodobne nezaznamenala zlepšenie. Hlavným dôvodom by mohol byť vývoj miery neobsadených priestorov a vývoj ceny prenájmu kancelárskych priestorov. Miera neobsadených priestorov za posledný štvrtrok mierne poklesla ale v medziročnom porovnaní ostala na rovnakej úrovni (13,5 %). K poklesu ceny prenájmu došlo v centre hlavného mesta, čo bolo pravdepodobne príčinou poklesu neobsadených priestorov v tejto lokalite.

Graf 23 Porovnanie medziročnej dynamiky tržieb na celkovom podnikovom sektore a na podnikovom úverovom portfóliu bánk (%)

Zdroj: NBS.

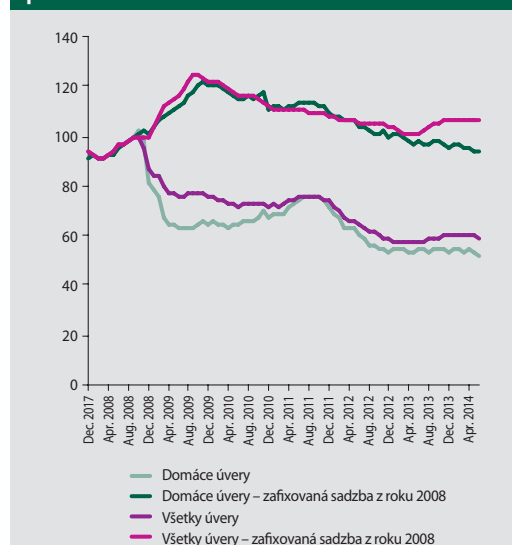
Poznámky: Vývoj tržieb na podnikovom úverovom portfóliu je definovaný ako vývoj tržieb na celkovom podnikovom sektore vážený vystavením bánk voči jednotlivým ekonomickým odvetviám. Pod vzorkou klientov sa myslí vzorka podnikov, o ktorých pravidelne zbiera informácie ŠÚ SR.

Klienti s úvermi od slovenských bánk dosahujú lepšie ekonomické výsledky v porovnaní s celým podnikovým sektorom. Potenciálnym rizikom bankového sektora by mohla byť nedostatočná schopnosť jednotlivých bánk vyhodnotiť kreditné riziko podnikov žiadajúcich o úver. Problémom by mohol byť stav, kde podniky úverované bankami dosahujú dlhodobejšie horšie ekonomické výsledky ako celkový podnikový sektor. Na základe nasledujúceho grafu je však možné poznamenať, že podnikové úverové portfólio bánk dosiahlo menší prepád tržieb v roku 2009 a v nasledujúcom období sa lepšie vyrovnávalo s nepriaznivou ekonomickou situáciou než podnikový sektor ako celok. Z toho vyplýva, že banky poskytujú úvery podnikom, ktoré sa javia ako menej citlivé na negatívny ekonomický vývoj, čo môže mať pozitívny dopad na straty z nesplácaných úverov v prípade výraznejších šokov v podnikovom sektore.

Úverové zaťaženie podnikov bolo v priebehu posledného roka bez výraznejších zmien. V súčasnom prostredí nízkych úrokových sadziieb sa čoraz väčšia pozornosť venuje rizikám

spojeným s udržateľnosťou úverového zaťaženia jednotlivých sektorov, a to hlavne v súvislosti s možným nárastom sadziieb v budúcnosti. Úverové zaťaženie podnikov¹⁰ dosiahlo najvyššiu úroveň v priebehu posledného štvrťroka 2008. Nasledoval pomerne výrazný pokles úverového zaťaženia v roku 2009. Tento pokles bol dôsledkom prudkého zníženia úrokových sadziieb, ktoré vykompenzovalo výrazný prepád tržieb v tomto období. V ďalšom období úverová zataženosť podnikov klesala miernejším tempom. Dôvodom bolo hlavne pokrízové zotavenie sa tržieb a pomerne nerovnomerný vývoj objemu úverov. Slabý nárast úverového zaťaženia v posledných dvanástich mesiacoch bol spôsobený vyšším prílevom úverov zo zahraničia. Zmeny úrokovej sadzby mali za následok najprudšie výkyvy vo vývoji úverového zaťaženia. Z tohto dôvodu je v súvislosti s úverovým zaťažením za hlavné riziko považovaný možný nárast úrokových sadziieb, ktorý môže byť prípadne spojený aj s výraznejšou úverovou aktivitou v tomto sektore. Pri predpoklade výšky úrokových sadziieb na úrovni z konca roka 2008, čo zodpovedá nárastu úrokových sadziieb o viac ako 2,5 p. b., by sa úverové zaťaženie podnikov dostalo mierne nad úroveň z predkrízového obdobia.

Graf 24 Vývoj indexu úverového zaťaženia podnikov

Zdroj: NBS.

Poznámka: Graf zobrazuje porovnanie úverového zaťaženia podnikov pri aktuálnych sadzbach a pri zafixovaní sadziieb zo septembra 2014. Zobrazené je porovnanie pre úvery poskytnuté prostredníctvom domácich bánk a pre všetky úvery vrátane úverov zo zahraničia. Hodnota indexu k septembru 2008 je 100.

¹⁰ Úverové zaťaženie podnikov je definované ako podiel ročných úrokov z dlžnej istiny na ročných tržbách.

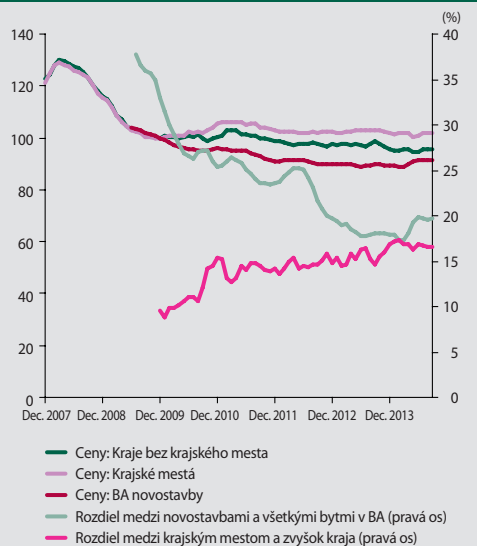

TRH NEHNUTELNOSTÍ

Vývoj na trhu nehnuteľnosti bol ustálený bez nových trendov alebo významných rizík. Počas roka 2014 nenastali na trhu nehnuteľností na bývanie nijaké dramatické zmeny. Vývoj priemerných cien bol charakterizovaný skôr miernym poklesom, avšak zmeny neboli rovnaké vo všetkých krajoch, či krajských mestách.

Rozdiely v dynamike priemerných cien v jednotlivých krajoch a krajských mestách boli relatívne malé a zatiaľ nevykazujú žiadny trend; nezodpovedajú zmenám v zamestnanosti alebo v príjmoch v daných regiónoch. Bez významnejších zmien ostali aj ďalšie dôležité parametre trhu nehnuteľností v jednotlivých regiónoch ako sú počty inzerátov, priemerné veľkosti ponúkaných a kúpených bytov alebo priemerná cena kúpeného bytu. V roku 2014 sa tiež zastavil trend rastu rozdielu vo vývoji cien vo veľkých mestách v porovnaní s vidiekom, ktorý konštatovali viaceré európske krajiny.

Dôležitým ukazovateľom je aj rozdiel v priemernej cene na primárnom a sekundárnom trhu bývania v Bratislave. Tento rozdiel sa v období 2009 až 2013 postupne zmenšoval až na úroveň nižšiu ako 20 %. V roku 2014 sa tento pokles rozdielu zastavil, navyše bol zaznamenaný jednorazový

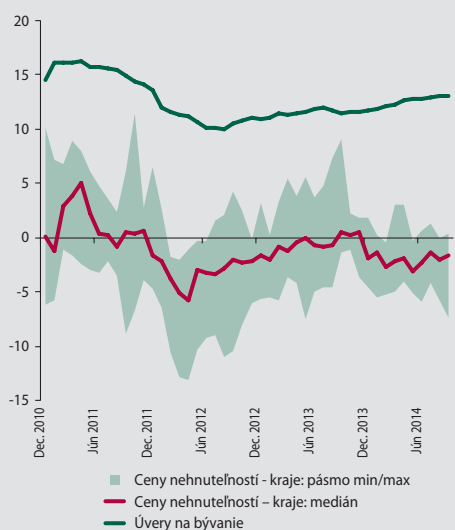
Graf 26 Indexy cien nehnuteľností – porovnanie cien vo vybraných segmentoch

Zdroj: Lexxus, CMN.

Poznámka: Rozdiel medzi krajským mestom a krajom je vypočítaný ako podiel rozdielu priemernej ceny v krajských mestách a priemernej ceny v krajoch na celkovej priemernej cene.

nárast v dôsledku mierneho zvýšenia priemerných cien novostavieb.

Vývoj na trhu nehnuteľností na bývanie bez jednoznačných trendov nie je v rámci EÚ výnimočný, podobný priebeh cien zaznamenali aj niektoré susedné štáty. Slovenským špecifikom ostáva kombinácia dynamického rastu úverov na bývanie a stabilného vývoja na trhu nehnuteľností na bývanie (graf 26).

Graf 25 Medziročná zmena priemerných cien nehnuteľností na bývanie a objemu úverov na bývanie (%)

Zdroj: NBS, CMN.

RIZIKO NÍZKÝCH ÚROKOVÝCH SADZIEB V POISŤOVNIACH

Obdobie nízkych úrokových sadzieb aj naďalej vytvára tlak na výnosnosť finančného sektora. Národná banka Slovenska vo svojich publikáciách opakovane poukazuje na sprievodný jav uvoľnenej menovej politiky, a síce na nízke výnosy z investícií. Kým však vo viacerých sektoroch finančného trhu je pokles úrokových sadzieb na aktívach sprevádzaný obdobným poklesom na pasívach, v klasickom životnom poistení to platí len čiastočne. Aj keď sa technická úroková miera postupne znížila už na 1,9 %, pre poisťovne je čoraz náročnejšie dosahovať garantovaný výnos dohodnutý v poisťných zmluvách v minulých rokoch. Investičný výnos z aktív kryjúcich technické rezervy je však zatiaľ vyšší ako priemerná úroková sadzba v životnom poistení.

Z tohto pohľadu je pozitívne, že už takmer tretina (29 %) dlhopisového portfólia bola nakúpená v prostredí nízkych úrokových sadzieb po prvom štvrtroku 2012. V najbližších dvoch rokoch bude maturovať približne 10 % dlhopisov z aktuálneho portfólia.

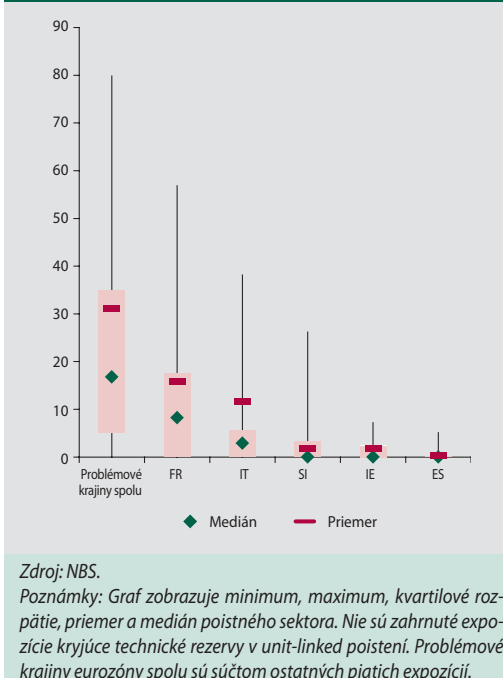
KONCENTRÁCIA EXPOZÍCIÍ V POISTNOM SEKTORE¹¹

Napriek istej koncentrácii expozícií možno investičnú stratégiu poisťovní označiť za konzervatívnu. Až 78 % portfólia cenných papierov tvoria dlhopisy, pričom z nich viac ako 43 % predstavujú domáce štátne dlhopisy. Za nimi výrazne zaostáva druhá najväčšia dlhopisová expozícia nasmerovaná do zahraničnej bankovej skupiny s hodnotou 7 %.

Aj jednotlivé poisťovne investujú predovšetkým do slovenských štátnych dlhopisov, ktoré sa vo väčšine poisťovní nachádzajú v prvej trojici najväčších expozícií. Vo viacerých poisťovniach sú v prvej trojici aj expozície voči vlastnej skupine.

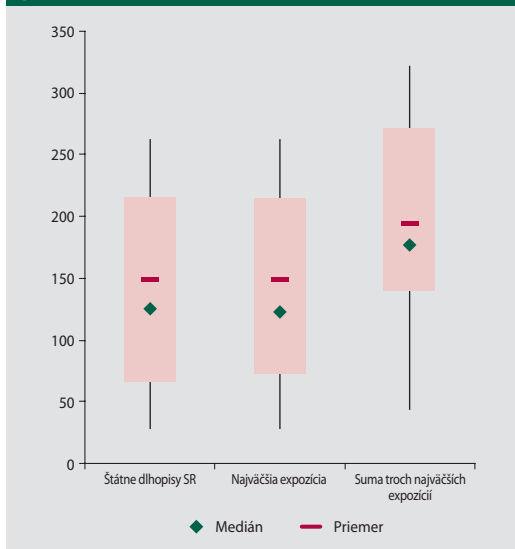
Najväčšie expozície vo vybraných poisťovniach voči problémovým krajinám¹² ako celku dosahujú až 80 % vlastných zdrojov. Maximálne vystavenie voči individuálnym problémovým krajinám eurozóny dosahuje 57 %, a to s francúzskymi protistranami. Nasledujú Taliansko s 38 % a Slo-

Graf 28 Podiel expozícií voči problémovým krajinám eurozóny na vlastnom imaní (%)

vinsko s 26 %. Vystavenie voči Írsku a Španielsku je nevýznamné, voči Portugalsku a Grécku nie je žiadne. Niektoré poisťovne majú tieto expozície diverzifikované, veľká časť z nich je však koncentrovaná voči jednej alebo dvom protistranám v uvedených krajinách.

Graf 27 Podiel vybraných expozícií poisťovní na ich vlastnom imaní (%)

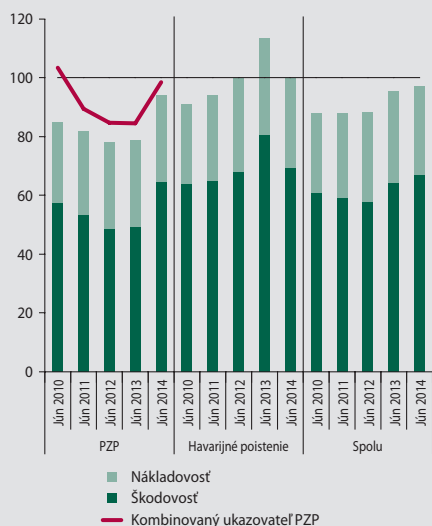
KONKURENCIA V POISTENÍ ÁUT

Konkurencia v poistení áut vedie poisťovne k zníženiu príjmov pri nezmenených nákladoch. Podobne, ako bolo uvedené v minulých správach o finančnej stabilite, v poistení motorových vozidiel možno pozorovať sústavný pokles technického aj zaslúženého poisťového prakticky od roku 2005 pre PZP a od roku 2008 v havarijnom poistení. Zároveň dochádza k nárastu počtu poisťovních zmlúv. Výsledkom je medziročný pokles priemerného poisťového od roku 2007 priemerne o 8 % v PZP a 6 % v kasko. Priemerné poisťné k júnu 2014 predstavovalo 114 €, respektíve 398 €.

Tento trend viedol k nárastu škodovosti a nákladovosti v poistení áut. Kombinovaný ukazovateľ už druhý rok po sebe prekračuje hodnotu 95 %. Možno tiež predpokladať, že pokles kombinovaného ukazovateľa v havarijnom poistení v júni 2014 je spôsobený skôr presunom do PZP než skutočným znížením.

¹¹ V analýze koncentrácie expozícií nie sú zahrnuté aktíva kryjúce technické rezervy v unit-linked poistení. Expozície nepredstavujú vystavenie voči individuálnej protistrane, ale skupine úzko prepojených protistrán, napr. materská spoločnosť a jej dcérske spoločnosti.

¹² Za problémové krajiny eurozóny sa tu považujú Francúzsko, Taliansko, Slovinsko, Írsko, Španielsko, Portugalsko a Grécko. Geografická koncentrácia nezahŕňa akcie a podielové fondy, ktorých podiel na investíciách bol k 30. 6. 2014 3,2 %.

Graf 29 Vývoj škodovosti, nákladovosti a kombinovaného ukazovateľa v poisťnom sektore (%)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Kombinovaný ukazovateľ PZP je vypočítaný obdobne ako kombinovaný ukazovateľ s tým, že príspevok a zmena rezervy voči SKP zvyšujú technické náklady na poisťné plnenia a odvod MV SR znižuje zaslúžené poisťné.

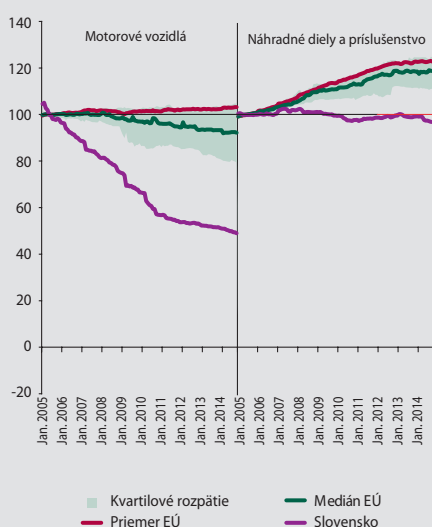
vyššie spomínaného poklesu priemernej výšky priemerného poisťného, rastú náklady na poisťné plnenia. Môže to súvisieť s domácim spotrebiteľským správaním. Vývoj indexu cien motorových vozidiel v spotrebnom koši slovenských domácností vykazuje pokles, čo sa do istej miery prenáša aj na výšku poisťného. Naopak, index cien náhradných dielov a príslušenstva stagnuje. Je však potrebné si uvedomiť limitovanú výpovednú hodnotu týchto indexov. Najmä prvý z nich je skreslený cenami použitých áut, ktoré len minimálne ovplyvňujú výšku poisťného.

TRHOVÉ RIZIKÁ

V niektorých sektoroch finančného trhu bolo možné zaznamenať čiastočný nárast rizikovosti. Tento vývoj bol podmienený najmä prostredím pretrvávajúcej nízkej výnosnosti menej rizikových aktív. Jeho rozsah bol však výrazne menší v porovnaní s globálnym trendom na finančných trhoch, kde je tento vývoj považovaný za jedno z najvýznamnejších rizík.¹³

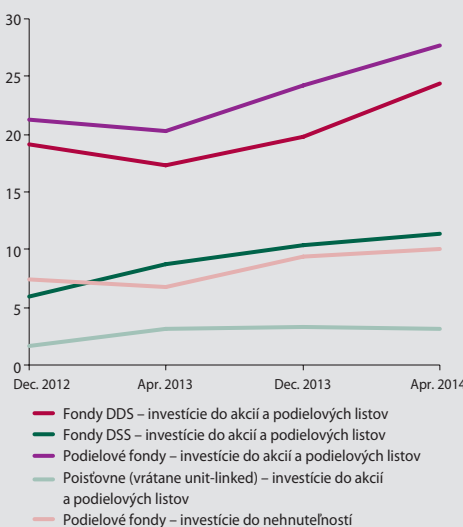
V podmienkach slovenského finančného trhu sa nárast rizikovosti prejavil najmä nárastom akciovej zložky. Ako ukazuje graf 31, týkalo sa to najmä portfólií dôchodkových a podielových fondov. Tento trend možno vo zvýšenej miere

Príčiny nárastu kombinovaného ukazovateľa v poisťnom sektore možno okrem konkurencie hľadať aj vo vývoji na trhu automobilov. Okrem

Graf 30 Indexy cien motorových vozidiel a náhradných dielov a príslušenstva

Zdroj: ECB Statistical Data Warehouse.

Poznámky: Údaje pochádzajú zo spotrebného koša využívaného na výpočet miery inflácie. Index cien motorových vozidiel zahŕňa kúpu nových aj použitých vozidiel, čo skresľuje jeho výpovednú hodnotu.

Graf 31 Vývoj podielu investícií do akcií, podielových listov a nehnuteľností v jednotlivých sektoroch (%)

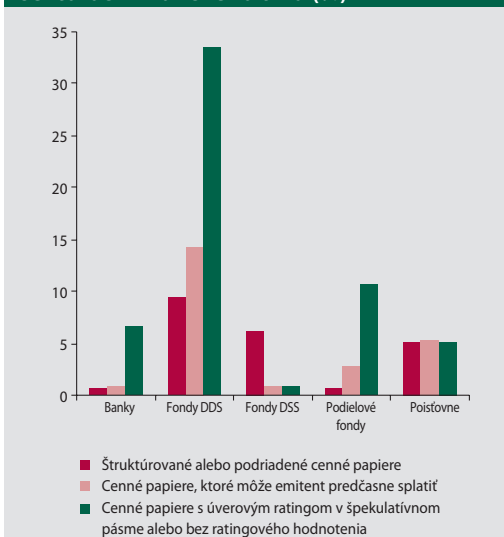
Zdroj: NBS.

¹³ Bližší popis tohto rizika z globálneho hľadiska je uvedený v časti Externé prostredie z pohľadu finančnej stability.

zaznamenať od polovice roka 2013. V niektorých fondoch DDS boli investície do podielových listov spojené s rastúcim vystavením voči riziku zmien cien komodít. V roku 2013 rástla aj citlivosť portfólií vzhľadom na zmenu úrokových sadzieb, tento nárast však v roku 2014 vo výraznejšej miere nepokračoval. V sektore kolektívneho investovania sa zvyšovalo aj vystavenie voči realitnému trhu, čo súviselo predovšetkým s rastúcim dopytom klientov po tejto forme investovania.

Okrem uvedeného nárastu citlivosti voči trhovým rizikám sa v niektorých fondoch zvýšil aj podiel finančných nástrojov s inými rizikovými charakteristikami. Ide najmä o investovanie do cenných papierov s úverovým ratingom mimo investičného pásma alebo bez úverového ratingu, do štruktúrovaných alebo podriadených produktov alebo do cenných papierov, pri ktorých môže emitent požadovať ich predčasné splatenie. Ako znázorňuje graf 32, podiel týchto finančných nástrojov v portfóliách jednotlivých sektorov finančného trhu je však naďalej pomerne nízky. Najvyššiemu podielu jednotlivých typov týchto nástrojov sú

Graf 33 Podiel cenných papierov s rizikovými charakteristikami na celkových aktívach subjektov, ktoré nie sú vlastnené zahraničnými skupinami, v jednotlivých sektoroch finančného trhu (%)

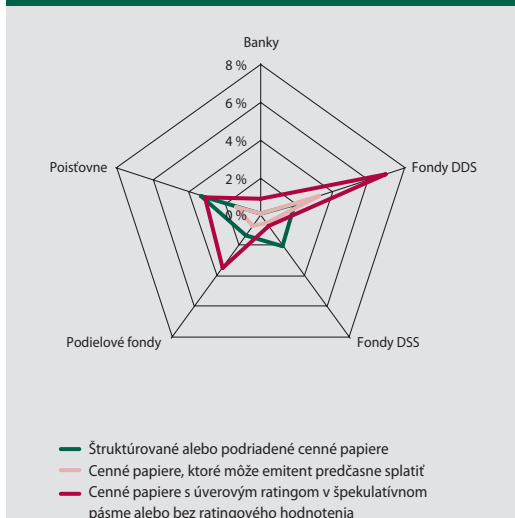

Zdroj: NBS.

Poznámky: Údaje sú k 30. júnu 2014 s výnimkou údajov týkajúcich sa ratingového hodnotenia, ktoré sú k 17. októbru 2014.

Na grafe je zobrazený podiel jednotlivých typov finančných nástrojov na celkovom objeme aktív.

Graf 32 Podiel cenných papierov s rizikovými charakteristikami na celkových aktívach v jednotlivých sektoroch finančného trhu

Zdroj: NBS.

Poznámky: Údaje sú k 30. júnu 2014 s výnimkou údajov týkajúcich sa ratingového hodnotenia, ktoré sú k 17. októbru 2014.

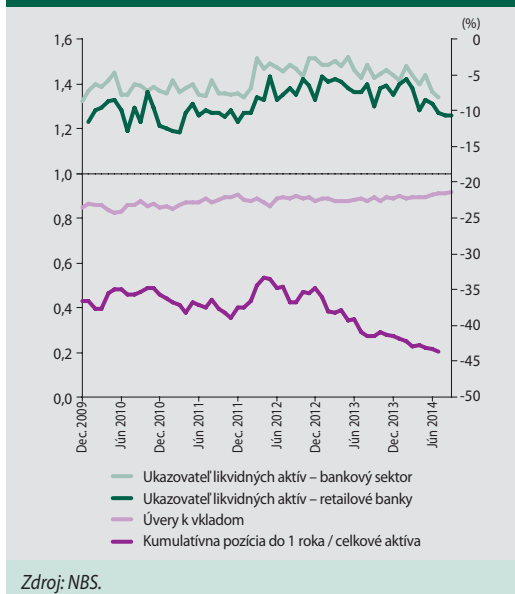
Na grafe je zobrazený podiel jednotlivých typov finančných nástrojov na celkovom objeme aktív.

vystavené fondy DDS a podielové fondy, najmä realitné fondy a fondy alternatívnych investícií. Cenné papiere, ktorých výnos je naviazaný na vývoj nejakého referenčného indexu (*index linked securities*) sú v portfóliách niektorých poisťovní.

Zvýšenému podielu nástrojov s rizikovými charakteristikami sú však vystavené najmä skupiny inštitúcií a fondov, ktoré nie sú vlastnené zahraničnými finančnými skupinami. Ide predovšetkým o vyšší podiel dlhových cenných papierov so špekulatívnym ratingom alebo bez ratingu. V prípade dlhopisov bez ratingu ide vo viacerých prípadoch o dlhopisy emitované domácimi podnikmi, v niektorých prípadoch prepojené so spoločnosťou investujúcou do týchto cenných papierov.

RIZIKO LIKVIDITY V BANKOVOM SEKTORE

Dostatok likvidity je dlhodobou štruktúrnou črtou slovenského bankového sektora. Potvrzuje to priaznivý priebeh ukazovateľa úvery k vkladom, zanedbateľná miera čerpania zdrojov z centrálnej banky ako aj sebestač-

Graf 34 Ukazovatele likvidity v bankovom sektore

nosť lokálnych bánk vo vzťahu k ich bankovým skupinám. Silným pozitívnym prvkom je aj štruktúra zdrojov bánk, v ktorej dominujú sta-

bilné primárne vklady. Takýto tradičný model bankovníctva (poskytovanie úverov a prijímanie vkladov) síce prispieva k stabilnej štruktúre vkladov, ale tiež vedie k prehlbovaniu časového nesúladu aktív a pasív. Rastom úverov na bývanie však rastú dohodové nelikvidné aktíva a zároveň rast vkladov (aj keď stabilných) zvyšuje citlivosť bankového sektora na prípadný výber vkladov v čase stresu. Práve preto je dôležité, aby banky disponovali dostatočným vankúšom likvidných aktív. Minimum likvidného vankúša je určené regulátorným ukazovateľom likvidných aktív.

Vplyvom popísaných trendov sa počas roka 2014 naďalej prehľboval nesúlad v splatnosti aktív a pasív a dosiahol nové historické maximum. Novým trendom v roku 2014 je však aj pokles ukazovateľa likvidných aktív, ktorý okrem uvedených trendov súvisí aj s poklesom podielu štátnych dlhopisov na celkových aktívach. Napriek poklesu spomínaného ukazovateľa je vďaka jeho konzervatívnemu nastaveniu likvidný vankúš bankového sektora zatiaľ dostatočný.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 4

REGULÁTÓRNE A LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

4

4 REGULÁTÓRNE A LEGISLATÍVNE PROSTREDIE

SPUSTENIE JEDNOTNÉHO MECHANIZMU DOHĽADU

Dňa 4. novembra 2014 sa spustil Jednotný mechanizmus dohľadu (Single Supervisory Mechanism, SSM) v krajinách eurozóny, ktorý predstavuje prvý pilier Bankovej únie.

V rámci SSM prevzala ECB úlohy v oblasti mikroprudenciálneho dohľadu a niektoré úlohy aj v oblasti makroprudenciálneho dohľadu, pričom v prípade makroprudenciálneho dohľadu má ECB právomoc vyjadriť sa k rozhodnutiam jednotlivých vnútroštátnych orgánov ako aj sprísniť zavedené makroprudenciálne nástroje v prípade, že to bude považovať za dôležité. Ako hlavný dôvod na zavedenie SSM sa uvádza zmiernenie prepojenia medzi bankami a štátmi, čo by malo zvýšiť dôveru v európsky bankový sektor, pričom sa očakáva, že ECB ako nezávislá inštitúcia na európskej úrovni zabezpečí dohľad z európskej perspektívy. Týmto krokom by sa malo posilniť aj fungovanie jednotného trhu v rámci EÚ.

Na základe kritérií významnosti stanovených príslušnou európskou legislatívou je ECB príslušná na výkon obozretného dohľadu nad tzv. významnými úverovými inštitúciami, pričom v súčasnosti sa jedná o cca 120 skupín, ktoré tvorí približne 1 200 významných dohľadaných subjektov, ktorých aktíva predstavujú takmer 85 % celkových aktív bánk v eurozóne. V záujme konzistentného výkonu dohľadu bude ECB spolupracovať s vnútroštátnymi orgánmi (NBS) pri výmene informácií vo vzťahu k úverovým inštitúciami, ktoré sú klasifikované ako menej významné (približne 3 700 subjektov). Zo slovenských bánk pod priamy dohľad ECB spadá Slovenská sporiteľňa, Tatra banka, Všeobecná úverová banka ako tri najvýznamnejšie banky v SR a taktiež Československá obchodná banka, ČSOB stavebná sporiteľňa a Sberbank Slovensko z dôvodu významnosti bankovej skupiny. Národná banka Slovenska je naďalej príslušná pre dohľad nad bankami, ktoré sú v rámci SSM klasifikované ako menej významné a taktiež je príslušná pre dohľad v prípade úloh dohľadu, ktoré neboli prenesené na ECB, a to aj vo vzťahu k významným bankám (napr. dohľad v oblasti poskytovania investičných činností, platobných služieb, oblasti ochrany pred legalizáciou príj-

mov z trestnej činnosti a ochrany finančného spotrebiteľa).

Aby sa zabránilo konfliktom záujmov medzi právomocami ECB v oblasti menovej politiky a dohľadu, organizačná štruktúra ECB sa prispôbila novým podmienkam a kompetenciám. Na rozhodovanie v oblasti dohľadu je príslušná Rada guvernérov, ktorej návrhy rozhodnutí predkladá Rada pre dohľad (Supervisory board).

Zmenou organizácie dohľadu sa zmení aj forma priameho dohľadu nad jednotlivými úverovými inštitúciami. Priamy dohľad danej inštitúcie, alebo danej skupiny bude zabezpečený tzv. spoločným dohľadacím tímom (Joint Supervisory Team – JST), ktorý bude vedený tzv. koordinátorom z ECB, a ktorý bude pozostávať z expertov z ECB aj z jednotlivých národných orgánov dohľadu. To znamená, že na priamom dohlade jednotlivých inštitúcií sa nebudú podieľať výlučne experti z danej krajiny, ale zmiešané tímy, ktoré budú vedené a koordinované ECB. Je teda možné očakávať, že kým denný chod dohľadu bude naďalej do veľkej miery na úrovni jednotlivých národných orgánov, rozhodovanie a koordinácia sa posunie na úroveň ECB.

NÁVRH ZÁKONA O RIEŠENÍ KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ NA FINANČNOM TRHU

Ministerstvo financií SR v spolupráci s Národnou bankou Slovenska vypracovalo návrh zákona o riešení krízových situácií na finančnom trhu, na základe ktorého sa implementuje smernica, ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií úverových inštitúcií a investičných spoločností (ďalej len „smernica BRRD“). Navrhovaná účinnosť zákona je 1. január 2015.

Transponovaná právna úprava zavádza nový rámec prevencie a riešenia možných krízových situácií na finančnom trhu, pričom prvotným cieľom je uviesť do praxe efektívny systém krízového manažmentu, ktorý pozostáva z troch fáz.

V rámci prvej fázy vzniká vybraným finančným inštitúciami nová povinnosť v podobe vypracovania a aktualizácie ozdravných plánov, obsahujúcich opatrenia, ktoré daná inštitú-

cia prijme s cieľom obnoviť svoju finančnú pozíciu potom, čo by došlo k jej výraznému zhoršeniu. Medzi základné náležitosti každého ozdravného plánu bude patriť najmä zhrnutie jeho kľúčových prvkov, celkovej ozdravnej kapacity, rozsah opatrení v oblasti kapitálu a likvidity, časový rámec realizácie, identifikácia kritických funkcií banky, postupy určenia hodnoty a predajnosti operácií, opatrenia na zníženie rizika, reštrukturalizáciu záväzkov, na zachovanie či obnovu vlastných zdrojov atď. Plány budú podliehať schvaľovaciemu procesu zo strany NBS. Osobitne sú upravené niektoré otázky v rámci ozdravných plánov na úrovni skupiny.

Druhá fáza systému krízového manažmentu, opatrenia včasnej intervencie, je upravená v novele zákona o bankách, ako doplnenie právomoci NBS voči bankám v prípade zistenia nedostatkov v ich činnosti. Medzi hlavné intervenčné nástroje patrí uloženie týchto povinností: realizovať alebo aktualizovať ozdravný plán; zvolať valné zhromaždenie s určitým programom; odvolať členov riadiacich funkcií či vykonať zmeny v organizačnej štruktúre; vypracovať plán rokovania o reštrukturalizácii dlhu s veriteľmi; vykonať zmeny vo výkone bankových činností či obchodnej stratégii.

Cieľom tretej fázy mechanizmu riešenia krízových situácií v podobe rezolučného konania, ktoré je jadrom samotného návrhu zákona, je zachovať kritické funkcie banky a predísť negatívnym následkom zlyhania banky na finančnú stabilitu Slovenskej republiky. Medzi základné opatrenia na riešenie krízových situácií patrí prevod majetku, preklenovacia inštitúcia, oddelenie aktív a kapitalizácia.

Samotné rezolučné konanie predstavuje zásah do vlastníckych práv, avšak primeranú náhradu pre vlastníkov zaručuje princíp, podľa ktorého sa môže rezolučné konanie začať len pokiaľ jeho výsledok bude pre dotknutých vlastníkov lepší, ako by sa dosiahol v konkurznom konaní. Za týmto účelom Rada pre riešenie krízových situácií (ďalej aj „rada“) zaisť vykonanie ocenenia majetku banky pred začatím rezolučného konania a po jeho skončení a porovnanie s výsledkom ocenenia dopadov rozdielneho zaobchádzania s vlastníckmi vybranej inštitúcie v rezolučnom konaní, v porovnaní s výškou uspokojenia pohľadávok v prípade konkurzného konania. Ak by na základe

porovnania ocenení bolo zrejmé, že v konkurznom konaní by dotknutí vlastníci získali viac, rozdiel sa doplatí z Národného rezolučného fondu. Ten sa zriaďuje ako účelový fond, s ktorým bude hospodáriť rada, a v ktorom sa budú sústreďovať peňažné príspevky vybraných inštitúcií na financovanie krízových riešení, ktorých výška bude závisieť od rizikovosti banky.

Kompetencie národného rezolučného orgánu bude v SR vykonávať nová inštitúcia – Rada pre riešenie krízových situácií. Rada bude pozostávať z deviatich členov (zástupcov MF SR (4), NBS (4) a ARDALu (1)). Dôležitými úlohami rady v roku 2015 bude určenie výšky príspevku do Národného rezolučného fondu, výšky minimálnych požiadaviek na vlastné zdroje a oprávnené záväzky (ďalej len „MREL“) pre vybrané inštitúcie, ako aj vypracovanie plánov riešenia krízových situácií pre jednotlivé vybrané inštitúcie.

Na základe splnomocňovacích ustanovení v smernici BRRD prijme EBA a Európska komisia vykonávacie predpisy v podobe 23 technických štandardov a 13 usmernení, ktoré bližšie upravujú napr. problematiku výšky MREL-u, rezolučných plánov, oceňovania, zásady proportionality či bail-inu. Termín na zverejnenie väčšiny z nich je polovica budúceho roka.

V DRUHEJ POLOVICI AUGUSTA 2014 NADOBUDLO ÚČINNOSŤ AJ NARIADENIE, KTORÝM SA STANOVUJÚ JEDNOTNÉ PRAVIDLÁ A JEDNOTNÝ POSTUP RIEŠENIA KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ A JEDNOTNÝ FOND NA RIEŠENIE KRÍZOVÝCH SITUÁCIÍ PRE ČLENOV EUROÓZONY (ĎALEJ LEN „NARIADENIE SRM“)

SRM bude pozostávať z Jednotnej rady pre riešenie krízových situácií (SRB), ktorá sa stane plne funkčnou do konca tohto roka (dovtedy za jej zriadenie a počiatočné fungovanie zodpovedá Európska komisia) a Jednotného rezolučného fondu (SRF). Okrem toho, účastníkmi SRM budú všetky národné rezolučné fondy krajín, ktoré participujú na 1. pilieri Bankovej únie. Jednotná rada začne vykonávať právomoci v oblasti rezolučného plánovania budúci rok, ostatné nástroje rezolúcie vrátane bail-inu prevezme od roku 2016. Z hľadiska organizačnej a personálnej štruktúry bude jej úlohy plniť postupne 300 zamestnancov na čele s výkonným riaditeľom. Najdôležitejšie rozhodnutia budú prijímané v rámci plenárnych zasadnutí zložených z predsedu, 4 ďalších členov a člena z každého národného rezolučného or-

gánu za účasti zástupcu EK a ECB. Fond sa bude naplňať od roku 2016 na základe medzivládnej dohody z príspevkov vybraných inštitúcií, ktoré budú najskôr evidované v tzv. kompartmentoch, podľa členských štátov sídla prispievajúcich inštitúcií a v priebehu 8 rokov sa zlúčia do jedného celku. Účelom fondu bude financovanie rezolučných opatrení.

ZÁROVEŇ SA DOLAŽUJÚ AJ PRAVIDLÁ PRE VÝPOČET ODVODU DO NÁRODNÝCH REZOLUČNÝCH FONDOV A DO JEDNOTNÉHO REZOLUČNÉHO FONDU

Komisia v októbri 2014 prijala návrh delegovaného aktu, v ktorom stanovuje presné pravidlá, na základe ktorých sa majú vypočítať ročné príspevky jednotlivých finančných inštitúcií do národných rezolučných fondov (NRF). Zároveň v súvislosti so zriadením Jednotného rezolučného fondu (SRF) od roku 2016 prebieha v súčasnosti aj diskusia o finálnom znení implementačného aktu, na základe ktorého budú krajiny zapojené do Jednotného mechanizmu dohľadu odvádzať príspevky do tohto fondu. SRF nahradí od roku 2016 NRF participujúcich krajín.

Príspevky do NRF a SRF vychádzajú z rovnakej metodiky definovanej v delegovanom akte. Rozdielom je, že celkový objem cielenej sumy, a tým pádom aj ročný príspevok, sa v roku 2015 bude ešte počítať pre jednotlivé štáty samostatne, ale od roku 2016 pre všetky štáty zapojené do SRM spoločne. Takisto aj koeficient, na základe ktorého sa rozdeľuje ročný príspevok, bude od roku 2016 vypočítaný pre jednotlivé inštitúcie nie po krajinách, ale s bázou všetkých inštitúcií patriacich pod SRF.

Celkový objem ročných príspevkov sa stanoví na základe cielenej sumy (1 % chránených vkladov do konca roka 2024) a na základe priemerného objemu chránených vkladov príslušných finančných inštitúcií za predchádzajúci kalendárny rok. Tento objem ročného príspevku sa rozdelí medzi príslušné finančné inštitúcie na základe koeficientu, ktorý sa vypočíta v dvoch krokoch. V prvom kroku sa určí tzv. základný koeficient na základe pomeru celkových pasív znížených o vlastné zdroje a o objem chránených vkladov danej banky k celkovým pasívam (znížených o vlastné zdroje a chránené vklady) všetkých dotknutých inštitúcií.

Tento základný koeficient sa následne upraví o tzv. rizikový profil danej inštitúcie, ktorý sa určí na základe vybraných indikátorov. Tieto rizikové indikátory sa delia do štyroch rizikových pilierov nasledovne:

1. Riziková expozícia – vlastné zdroje a záväzky podliehajúce bail-inu nad minimálnou požiadavkou na vlastné zdroje a záväzky podliehajúce bail-inu (tzv. MREL); Ukazovateľ finančnej páky; Primeranosť vlastného kapitálu Tier 1; Pomer celkových rizikových expozícií na celkových aktívach.
2. Stabilita a „pestrosť“ zdrojov financovania – NSFR; LCR.
3. Význam inštitúcie pre stabilitu finančného systému alebo ekonomiky – podiel medzibankových úverov a vkladov banky v rámci EÚ na celkových medzibankových vkladoch a úveroch v rámci EÚ.
4. Dodatočné indikátory určené národným orgánom – v rámci štvrtého piliera si môžu národné orgány zdefinovať rizikové indikátory, ktoré by mali zohľadniť najmä obchodné aktivity a podsúvahové expozície, účasť banky v tzv. systémoch inštitucionálnej ochrany (Institutional Protection Scheme – IPS) a mieru prípadnej predošlej štátnej finančnej pomoci.

Na základe hore uvedených indikátorov, ktoré sa započítavajú s rozdielnou váhou, sa určí rizikový koeficient (v rozmedzí 0,8 až 1,5), ktorým sa vynásobí základný koeficient. To znamená, že banka vnímaná ako najviac riziková bude platiť o 50 % navyše oproti základnému koeficientu a banka vnímaná ako najmenej riziková o 20 % menej. Výnimku tvoria malé inštitúcie, pre ktoré sa uplatňujú paušálne príspevky rozdelené do 6 tried od 1 000 € do 50 000 €.

Prechod z NRF do SRF od roku 2016 je vo viacerých krajinách spojený s výraznými výkyvmi v celkovej sume odvodu, ktorý by mali inštitúcie zaplatiť (napr. v prípade Slovenska ako aj iných krajín s relatívne vysokým podielom objemu chránených vkladov na pasívach by sa na základe predbežných výpočtov mali príspevky do SRF znížiť oproti roku 2015). Z tohto dôvodu v súčasnosti prebieha diskusia o prechodných ustanoveniach v implementačnom akte, ktoré by umožnili postupný prechod od sumy odvodu vypočítaného na báze jednotlivých krajín k sume odvodu vypočítaného na báze všetkých krajín

v rámci SRM ako aj doplnenie skupiny malých inštitúcií, ktorá by časť odvodov platila na paušálnom princípe.

ZMENY V LEGISLATÍVE PRI POSKYTOVANÍ PŮŽIČIEK SPOTREBITEĽOM

Počas roka 2014 boli prijaté viaceré významné zmeny v právnej úprave v oblasti poskytovania pôžičiek spotrebiteľom s cieľom posilniť ochranu spotrebiteľa. Prvou z nich je novela Občianskeho zákonníka z 1. apríla 2014. Táto novela zavádza definíciu úžery, neplatnosť takýchto zmlúv, najvyššiu prípustnú odplatu, ktorú je možno od spotrebiteľa požadovať pri poskytnutí peňažných prostriedkov. Tento „strop“ na odplatu sa týka všetkých pôžičiek a úverov poskytovaných podnikateľom spotrebiteľovi, teda bánk, ale aj nebankových subjektov. Sprísňujú sa podmienky exekúcie a zároveň sa obmedzuje možnosť exekúcie nehnuteľnosti pri úveroch s nízkym objemom, sprísňujú sa podmienky pre rozhodcovské súdy pre poskytovateľov spotrebiteľských úverov, zakazuje sa poskytovanie spotrebiteľských úverov v hotovosti a zavádza sa minimálna veľkosť písma pre zmluvnú dokumentáciu.

Definícia odplaty a definícia najvyššej prípustnej odplaty bola prijatá novelou nariadenia vlády SR zo dňa 28. mája 2014. Okrem metodiky výpočtu odplaty vyššie spomenuté nariadenie ustanovuje, že najvyššia prípustná odplata je dvojnásobok priemernej ročnej percentuálnej miery nákladov za príslušný štvrtrok pri obdobnom úvere alebo pôžičke poskytnutých bankami a pobočkami zahraničných bánk. Definitívnu podobu dostala najvyššia prípustná odplata dňa 11. augusta 2014, a to zverejnením vyhlášky Ministerstva financií SR, na základe ktorej sa zverejňujú referenčné hodnoty pre výpočet najvyššej prípustnej odplaty.

V legislatívnom procese je v súčasnosti aj ďalšia novela zákona o spotrebiteľských úveroch, ktorá by mala byť účinná od 1. januára 2015. Hlavnou zmenou, ktorú táto navrhovaná novela prináša, je zavedenie dohľadu zo strany Národnej banky Slovenska nad poskytovateľmi spotrebiteľských úverov a licenčná povinnosť týchto poskytovateľov. Žiadosť o povolenie na poskytovanie spotrebiteľských úverov sú povinní predložiť aj súčasní

poskytovatelia spotrebiteľských úverov (s výnimkou bánk, ktoré poskytujú spotrebiteľské úvery na základe bankového povolenia).

ZVEREJNENIE NARIADENIA MiFIR A SMERNICE MiFID 2

V júni 2014 bolo v Úradnom vestníku Európskej únie zverejnené nariadenie MiFIR a smernica MiFID 2, ktorá ruší a nahrádza doterajšiu smernicu MiFID. Hlavným cieľom nového právneho rámca regulácie trhov s finančnými nástrojmi je posilniť ich efektívnosť, transparentnosť a odolnosť. Transpozičná lehota je 2 roky a nové pravidlá vstúpia do platnosti 1. januára 2017.

Najvýznamnejšie zmeny prichádzajú v nasledujúcich oblastiach:

- Komoditné deriváty – MiFID 2 prináša zvýšenie transparentnosti a dohľadu nad finančnými trhami s komoditnými derivátmi.
- Transparentnosť – súčasný režim pred a po obchodnej transparentnosti sa vzťahuje iba na akcie prijaté na obchodovanie na regulovanom trhu. Nový režim sa bude vzťahovať aj na iné finančné nástroje v prípade, že bude pre ne existovať likvidný trh.
- Vysokofrekvenčné obchodovanie – MiFID 2 zavádza osobitné ustanovenia, ktoré majú zabezpečiť, aby vysokofrekvenčné obchodovanie nemalo nepriaznivý vplyv na kvalitu a integritu finančných trhov.
- Štruktúra trhu – nové ustanovenia týkajúce sa štruktúry trhu majú viesť najmä ku komplexnej regulácii poctivého, efektívneho a bezpečného sekundárneho obchodovania.
- Organizačné požiadavky – MiFID 2 má za cieľ posilniť ochranu investorov zavedením mnohých pravidiel týkajúcich sa organizácie a správy obchodníkov s cennými papiermi a zároveň posilniť úlohu a zodpovednosť ich riadiacich orgánov.
- Vykazovanie obchodov (Trade reporting) – právna úprava by mala prispieť k zlepšeniu zúčtovania finančných nástrojov. Nové pravidlá pre vykazovanie obchodov sú navrhnuté tak, aby riešili problémy s kvalitou a dostupnosťou údajov, ktoré sa ukázali ako nedostatočné pri MiFID.
- Pravidlá conduct of business – MiFID usiluje o zvýšenie úrovne ochrany poskytovanej rôznym kategóriám klientov.

NÁRODNÁ BANKA SLOVENSKA
EUROSYSTEM

KAPITOLA 5

POLITIKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

5

5 POLITIKA OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

ROZHODNUTIA NBS V OBLASTI POLITIKY OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

V rámci novely zákona o bankách, ktorá nadobudla účinnosť 1. augusta 2014, bola NBS zverená kompetencia rozhodovať o nastavení kapitálových vankúšov a rizikových váh na vybrané expozície a o ďalších nástrojoch politiky obozretnosti na makroúrovni. Cieľom týchto rozhodnutí je prispievať k posilňovaniu odolnosti finančného systému a obmedzovaniu nárastu systémových rizík v záujme ochrany stability finančného systému ako celku. Do slovenskej legislatívy boli niektoré nástroje politiky obozretnosti na makroúrovni transponované so skrátenou dobou implementácie. Ide najmä o vankúš na zachovanie kapitálu¹⁴, ako aj o možnosť v prípade potreby stanoviť proticyklický kapitálový vankúš. Na rokovaní dňa 7. októbra 2014 schválila Banková rada NBS nasledujúce dokumenty, ktoré budú bližšie popísané v tejto časti:

- Odporúčanie NBS č. 1/2014 zo 7. októbra 2014 v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni k rizikám spojeným s vývojom na trhu retailových úverov,
- Rozhodnutie NBS č. 12/2014 zo 7. októbra 2014 o určení miery proticyklického kapitálového vankúša, ktorým sa stanovila miera proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 0 % s účinnosťou od 1. novembra 2014.

Bližší popis týkajúci sa prijatých a plánovaných nástrojov, indikátorov a hodnotenia predbežných cieľov v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni je uvedený v Štvrťročnom komentári k politike obozretnosti na makroúrovni za október 2014.¹⁵

5.1 ODPORÚČANIA TÝKAJÚCE SA RIZÍK SPOJENÝCH S VÝVOJOM NA TRHU RETAILOVÝCH ÚVEROV

STRUČNÝ PREHĽAD ODPORÚČANÍ A HLAVNÉ DÔVODY ICH VYDANIA

Hlavným cieľom jednotlivých odporúčaní je eliminovať viaceré potenciálne riziká a nerovnováhy, ktoré sa vo väčšej alebo v menšej miere začali prejavovať na trhu retailových úverov,

a tým prispieť k udržateľnému úverovému rastu. Stručný popis týchto rizík vrátane jednotlivých odporúčaní prijatých v nadväznosti na tieto riziká uvádza Tabuľka 3. Je potrebné poznamenať, že zámerom NBS nie je obmedziť samotný rast retailových úverov ani ich refinancovanie, hoci tempo rastu týchto úverov je jedno z najvyšších v EÚ.

Účelom týchto odporúčaní je predovšetkým pôsobiť preventívne voči jednotlivým rizikám. NBS ich preto vydáva v čase, keď sa negatívne vplyvy materializácie týchto rizík na banky a ich klientov ešte nestihli výraznejšie prejavíť, keďže zatiaľ neboli zaznamenané výraznejšie straty z kreditného rizika, nárast zlyhaných úverov, tvorba cenových bublín na trhu nehnuteľností ani zhoršenie dostupnosti bývania. Viaceré banky poskytujúce retailové úvery navyše disponujú vysokým objemom vlastných zdrojov nad rámec kapitálových požiadaviek, čo zvyšuje ich odolnosť voči prípadným rizikám. Napriek tomu však identifikované riziká a nerovnováhy zvyšujú citlivosť portfólií retailových úverov na prípadný nepriaznivý vývoj, a preto bolo podľa názoru NBS potrebné podporiť túto odolnosť bankového sektora, ako aj zabrániť prípadnému dopadu týchto rizík na klientov bánk a ekonomiku ako celok, a to formou odporúčaní týkajúcich sa podmienok poskytovania retailových úverov.

NBS vníma povahu uvedených rizík skôr z hľadiska štrukturálneho ako cyklického. Dôvodom je, že riziká nie sú primárne spojené s fázou finančného cyklu¹⁶, ale predovšetkým s cieľom implementovať obozretné zásady zodpovedného poskytovania úverov do procesov a štandardov bánk. Ide najmä o povinnosť vyžadovať istú mieru spolufinancovania vlastnými prostriedkami zo strany klienta pri kúpe nehnuteľnosti, zodpovednosť banky za overenie dostatočnosti príjmu klienta na schopnosť splácať úver vrátane nárastu úrokových sadzieb a obozretný prístup k poskytovaniu úverov prostredníctvom externých sietí predaja, vrátane finančných sprostredkovateľov. Tieto princípy vychádzajú z viacerých aktuálnych regulatórnych alebo legislatívnych iniciatív prijatých na globálnej alebo európskej úrovni, vrátane Smernice o zmluvách o úvere

¹⁴ Bližšie pozri časť Solventnosť a finančná pozícia finančného sektora.

¹⁵ Dokument je dostupný na stránke http://www.nbs.sk/_img/Documents/_Dohlad/Makropolitika/Stvrtrocny_komentar_2014_oktober_SK.pdf

¹⁶ Bližšie pozri časť 5.2 Rozhodnutie NBS o určení miery kapitálového vankúša.

Riziko	Motivácia pre vydanie odporúčania	Text odporúčania
Vysoký podiel úverov s hodnotou LTV na úrovni 100 % môže viesť k vzniku nerovnováh na trhu nehnuteľností a vyššej volatilitate cien.	Ak sa pri financovaní kúpy nehnuteľnosti nevyžaduje spolufinancovanie vlastnými prostriedkami zo strany klienta, vytvára to väčší priestor pre vznik cenových bublín na trhu nehnuteľností. Následne sa zvyšuje negatívny vplyv poklesu ich cien na banky aj klientov, ktorý v prípade zlyhania úveru znižuje mieru výťažnosti z predaja nehnuteľnosti bankou.	Úvery s hodnotou LTV prevyšujúcou 90 % by nemali presiahnuť 25 %, tento podiel by mal do roku 2017 klesnúť na 10 %. Úvery s hodnotou LTV nad 100 % by nemali byť poskytované vôbec.
Dopyt po úveroch je výrazne ovplyvňovaný prostredím nízkych úrokových sadzieb, schopnosť klientov splácať aj pri raste sadzieb však väčšinou nie je testovaná.	Banky by mali byť zodpovedné za posúdenie, či je klient z vlastných príjmov schopný splácať svoj úver, a to aj pri náraste úrokových sadzieb. Banky by sa pri tomto hodnotení nemali spoliehať na možnosť realizácie zabezpečenia.	Súčasťou úverových štandardov bánk by mal byť záväzný interne stanovený limit na ukazovateľ schopnosti klienta splácať úver. Banky by mali overovať jeho splnenie aj v prípade nárastu úrokových sadzieb o 2 p. b. a pravidelne vykonávať stresové testovanie celého portfólia.
Viacere banky neoverujú príjem klienta v prípade refinancovania starších úverov, a to dokonca ani v prípade navýšenia zostatkovej istiny úveru.	Pri refinancovaní úveru s navýšením istiny sa zvyšuje koncentrácia dlhu pri už zadlžených klientoch. Výlučné spoliehanie sa na preukázanie schopnosti splácať v minulosti môže viesť k podhodnoteniu rizika pri výraznejšie zadlžených klientoch.	Banky by mali dodržiavať vyššie uvedené limity týkajúce sa hodnoty LTV a ukazovateľa schopnosti splácať úver, pokiaľ je refinancovanie starších úverov zároveň spojené s materiálnym navýšením istiny.
Niektoré banky, hoci zatiaľ len v menšej miere, začali poskytovať úvery na bývanie so splatnosťou nad 30 rokov, alebo úvery s rastúcimi splátkami. Výrazne sa zvyšuje aj splatnosť spotrebiteľských úverov.	Poskytovanie úverov s príliš dlhou maturitou a úverov s odloženými alebo rastúcimi splátkami vytvára nové systémové riziká, ktoré však doteraz neboli dostatočne podchytené v systémoch riadenia rizík a oceňovaní úverov.	Podiel nových úverov na bývanie so splatnosťou nad 30 rokov by nemal presiahnuť 10 %. Maximálna splatnosť spotrebiteľských úverov by sa do roku 2016 mala znížiť na 8 rokov. Úvery s presunom zaťaženia klienta na neskoršie obdobie by nemali byť poskytované vôbec.
Viacere banky sa pri poskytovaní nových úverov výrazne spoliehajú na činnosť finančných sprostredkovateľov.	Snahou finančných sprostredkovateľov je úver poskytnúť, pričom nie sú vystavení možným stratám z týchto úverov. V prípade, ak sprostredkované úvery tvoria významnú časť poskytnutých úverov, zo strany sprostredkovateľov môže vzniknúť tlak na znižovanie úverových štandardov v banke.	Banky by sa mali vyhnúť príliš veľkej závislosti od finančných sprostredkovateľov aj ich vysokej koncentracii. Zároveň by mali osobitne monitorovať rizikové charakteristiky úverov poskytnutých prostredníctvom finančných sprostredkovateľov.

Zdroj: NBS.

pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie¹⁷, ktorá bola podrobnejšie popísaná v Správe o finančnej stabilite k novembriu 2013. Hlavným zámerom odporúčaní je zabrániť uvoľňovaniu úverových štandardov

baniek týkajúcich sa dodržiavania týchto princípov a podhodnocovaniu rizika v dôsledku konkurenčného tlaku a snahe posilniť postavenie na úverovom trhu, čo už bolo v uplynulom období identifikované.

17 Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/17/EÚ zo 4. februára 2014 o zmluvách o úvere pre spotrebiteľov týkajúcich sa nehnuteľností určených na bývanie a o zmene smerníc 2008/48/ES a 2013/36/EÚ a nariadenia (EÚ) č. 1093/2010.

**PREDBEŽNÁ ANALÝZA DOPADOV JEDNOTLIVÝCH
ODPORÚČANÍ**
Najvýznamnejší dopad na trh retailových úverov je možné očakávať najmä v dôsledku implementácie odporúčaní týkajúcich sa hodnotenia klienta splácať úver.

Ide najmä o požiadavku overovať príjem klienta pri refinancovaní úverov, pri ktorých sa materiálne zvyšuje zostatková istina, hoci splátka zostáva rovnaká. Druhou požiadavkou s potenciálne významnejším dopadom je odporúčanie neposkytovať úvery klientom, ktorí by ani pri maximálnej odporúčanej dobe splatnosti neboli schopní splácať úver pri prípadnom náraste úrokových sadzieb. V dôsledku týchto odporúčaní môže v niektorých prípadoch dôjsť k tomu, že klienti dostanú len taký objem úverov, ktorý by boli schopní splácať aj v prípade nepriaznivého ekonomického vývoja. Celkovo tak môže dôjsť k nižšiemu objemu poskytnutých nových úverov, ale na druhej strane jednotlivé odporúčania prispievajú k tomu, že poskytnutý objem úverov bude zdravý a udržateľný.

Odporúčanie stanovujúce limity na hodnotu LTV by z hľadiska trhu ako celku nemalo mať výrazný dopad. Ako ukazuje graf 35, hodnota podielu úverov s LTV > 90 % vo výške 25 % poskytnutého objemu úverov, ktorá je stanovená v rámci odporúčaní pre obdobie od 1. novem-

bra 2014 do 30. júna 2015, približne zodpovedá hodnote tohto podielu v domácom bankovom sektore za obdobie druhého štvrťroka 2014 (24 %).

Znamená to, že uvedené odporúčanie by v prvej fáze nemalo mať výrazný dopad na trh úverov ako celok a možno ho vnímať ako odporúčanie zachovať aktuálnu situáciu, pričom samotné sprísňovanie pravidiel nastane až neskôr. Odporúčanie však bude mať dopad na niektoré individuálne banky, ktoré tento limit v druhom štvrťroku 2014 presahovali. Ide najmä o niektoré menšie a stredne veľké banky.

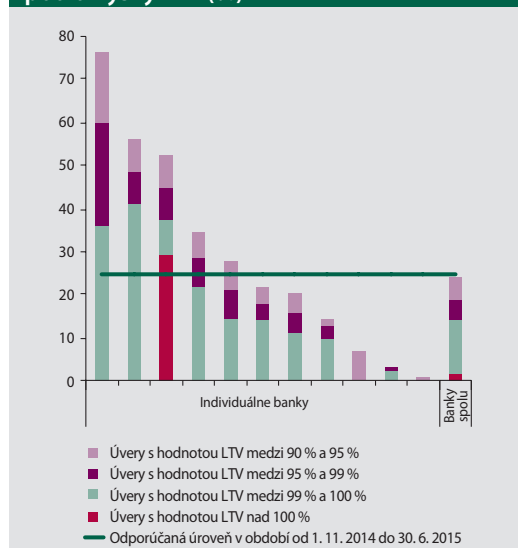
Cielom ostatných odporúčaní je najmä snaha o zabránenie poskytovania takých úverov, ktoré obsahujú neštandardné podmienky a v budúcnosti by mohli predstavovať riziko. Ide najmä o poskytovanie úverov s príliš dlhou dobou splatnosti alebo s odkladom zaťaženia klienta na neskoršie obdobie. Aktuálne je poskytovanie takýchto úverov skôr výnimočné, a preto by odporúčanie nemalo mať dopad na trh úverov.

Z hľadiska dopadu vydaných odporúčaní ako celku na ekonomický vývoj očakáva NBS najmä zmiernenie prípadného dodatočného negatívneho efektu vývoja retailových úverov v prípade zhoršenia ekonomickej situácie. V strednodobom horizonte je možné predpokladať, že klesajúci limit na LTV bude vytvárať prostredie, v ktorom bude menej pravdepodobné zopakovanie tempa rastu cien nehnuteľností z rokov 2006 až 2008. Implementácia odporúčaní môže mať zároveň dopad na celkovú zadlženosť domácností, vrátane zníženia rastu jej koncentrácie. Skúsenosť z periférnych krajín EÚ z posledných rokov ukázala, že zadlženosť domácností je kľúčovým faktorom ich zraniteľnosti v čase ekonomickej a finančnej krízy.

JE DÔLEŽITÉ HODNOTIŤ ÚČINNOSŤ OPATRENÍ
A IDENTIFIKOVAŤ ĎALŠIE PROBLEMATICKÉ OBLASTI

Popri vydaní odporúčaní je naďalej potrebné monitorovať vývoj na trhu retailových úverov a zvážiť možnosť prijatia ďalších nástrojov. Na vydané odporúčania bude nadväzovať pomerne detailné hodnotenie ich implementácie v bankách zo strany NBS, ako aj analýza ich účinnosti týkajúcej sa zmiernenia identifikovaných rizík a nerovnováh. NBS navyše očakáva, že všetky

Graf 35 Podiel nových úverov na bývanie s hodnotou LTV > 90 % a ich štruktúra podľa výšky LTV (%)

Zdroj: NBS.

Poznámka: Údaje sú za obdobie druhého štvrťroka 2014.

ležitá časť rastu úverov podnikom však pochádza z firiem vo vlastníctve štátu, ktorých dlh nemá jednoznačnú interpretáciu z pohľadu proticyk-

lického vankúša. Zatiaľ sa však nepredpokladá zvyšovanie miery vankúša na základe údajov k tretiemu štvrťroku 2014.

Box 2

ŠTVRŤROČNÝ KOMENTÁR K POLITIKE OBOZRETNOSTI NA MAKROÚROVNI

V októbri 2014 zverejnila Národná banka Slovenska na svojom webovom sídle Štvrťročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni. Pred zverejnením bol komentár prerokovaný Bankovou radou NBS, ktorá na jeho základe prijala rozhodnutie o určení miery proticyklického kapitálového vankúša na úrovni 0 %, účinné od 1. 11. 2014. Povinnosť vydať takéto rozhodnutie vyplýva z novely zákona o bankách účinnej od 1. 8. 2014. Táto novela okrem iného implementovala aj európsku legislatívu pokrývajúcu oblasť politiky obozretnosti na makroúrovni. Rozhodnutie o určení miery proticyklického kapitálového vankúša bude Národná banka Slovenska prijímať štvrťročne, vždy v januári, apríli, júli a októbri príslušného roka. Najbližšie rozhodnutie bude zverejnené v januári 2015.

Hlavným cieľom komentárov bude pravidelne informovať o možných systémových rizikách v slovenskom finančnom sektore. Súčasťou bude aj rozhodnutie Bankovej rady NBS o určení miery proticyklického kapitálového vankúša (štvrťročne) a po roku 2016 o kapitálovom van-

kúši pre systémovo významné inštitúcie (ročne). V prípade kumulácie systémového rizika bude komentár slúžiť ako podklad k rozhodnutiam Bankovej rady NBS o aktivácii ďalších nástrojov politiky obozretnosti na makroúrovni v súlade so zákonom o bankách a nariadením CRR.

Štvrťročný komentár k politike obozretnosti na makroúrovni je štruktúrovaný podľa piatich predbežných cieľov politiky obozretnosti na makroúrovni, zadaných Európskym výborom pre systémové riziká. Dokument je rozdelený na tri časti. V prvej časti je prezentovaná stručná analýza s hodnotením najvýznamnejších zmien z hľadiska systémového rizika v aktuálnom štvrťroku. Druhá časť, ktorá je zameraná na rozhodnutia v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni, obsahuje rozhodnutia NBS ako aj prípadné rozhodnutia ECB v oblasti politiky obozretnosti na makroúrovni. Tretiu časť tvoria prílohy: tabuľky s ukazovateľmi, podľa ktorých sa sledujú predbežné ciele a podklady pre rozhodnutie o miere proticyklického kapitálového vankúša.

SKRATKY

BRRD	Smernica EP a Rady č. 2014/59/EÚ z 15. mája 2014 ktorou sa stanovuje rámec pre ozdravenie a riešenie krízových situácií úverových inštitúcií a investičných spoločností a ktorou sa mení smernica Rady 82/891/EHS a smernice EP a Rady 2001/24/ES, 2002/47/ES, 2004/25/ES, 2005/56/ES, 2007/36/ES, 2011/35/EÚ, 2012/30/EÚ a 2013/36/EÚ a nariadenia EP a Rady (EÚ) č. 1093/2010 a (EÚ) č. 648/2012
CEE	Krajiny strednej a východnej Európy
CET1	Common Equity Tier 1 (vlastný kapitál Tier 1)
CMN	cenová mapa nehnuteľností
CRD IV	Smernica EP a Rady č. 2013/36/EÚ z 26. júna 2013 o prístupe k činnosti úverových inštitúcií a prudenciálnom dohľade nad úverovými inštitúciami a investičnými spoločnosťami, o zmene smernice 2002/87/ES a o zrušení smerníc 2006/48/ES a 2006/49/ES
CRR	Nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 575/2013 z 26. júna 2013 o prudenciálnych požiadavkách na úverové inštitúcie a investičné spoločnosti a o zmene nariadenia (EÚ) č. 648/2012
DDS	doplnková dôchodková spoločnosť
DSS	dôchodková správcovská spoločnosť
EBA	Európsky orgán pre bankovníctvo
ECB	Európska centrálna banka
EK	Európska komisia
ESA	Európsky systém národných a regionálnych účtov
ETF	Exchange Traded Funds (fondy obchodované na burze, ktoré sú obvykle naviazané na vybraný index finančného trhu)
EÚ	Európska únia
Fed	Federálny rezervný systém
HDP	hrubý domáci produkt
HZL	hypotekárne záložné listy
IES	Indikátor ekonomického sentimentu
IPS	Institutional Protection Scheme (systémy inštitucionálnej ochrany)
JST	Joint Supervisory Team (spoločný dohľadací tím)
LCR	Liquidity Coverage Ratio (ukazovateľ krytia likvidity)
LTV	Loan-to-value ratio (pomer úveru k hodnote zabezpečenia)
MiFIR	Nariadenie EP a Rady (EÚ) č. 600/2014 z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorým sa mení nariadenie (EÚ) č. 648/2012
MiFID2	Smernica EP a Rady č. 2014/65/EÚ z 15. mája 2014 o trhoch s finančnými nástrojmi, ktorou sa mení smernica 2002/92/ES a smernica 2011/61/EÚ
MMF	Medzinárodný menový fond
MREL	minimálne požiadavky na vlastné zdroje a oprávnené záväzky
NBS	Národná banka Slovenska
NSFR	Net Stable Funding Ratio (ukazovateľ stabilného financovania)
PZP	povinné zmluvné poistenie
ROA	Return on Assets (návratnosť aktív)
SME	malé a stredné podniky
SR	Slovenská republika
SRF	Single Resolution Fund (Jednotný fond na riešenie krízových situácií)
SRM	Single Resolution Mechanism (Jednotný mechanizmus riešenia krízových situácií)
SSM	Single Supervisory Mechanism (Jednotný mechanizmus dohľadu)
ŠÚ SR	Štatistický úrad SR

ZOZNAM TABULIEK

Tabuľka 1	Prehľad najvýznamnejších rizík z hľadiska stability slovenského finančného sektora	6	Tabuľka 3	Odporúčania týkajúce sa rizík spojených s vývojom na trhu retailových úverov	44
Tabuľka 2	Najvýznamnejšie faktory ovplyvňujúce výšku primeranosti vlastných zdrojov v dôsledku implementácie Bazileja III	22			